

(Pinxit: Dr. Julius de Madarász.)

K Ó C S A G

Laptulajdonos főszerkesztő: Dr. szalóki Navratil Dezső
Társszerkesztő: Dr. Greschik Jenő

**A „KÓCSAG“ szerkesztősége és kiadóhivatala:
Budapest I, Budakeszi-út 63.**

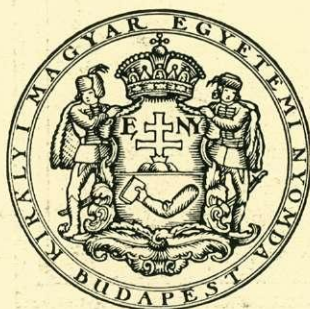
Laptulajdonos főszerkesztő: *dr. Szalóki Navratil Dezső* egyet. magántanár. Társszerkesztő: *dr. Greschik Jenő*, Budapest 80, Magyar Nemzeti Múzeum Állattára. Előfizetési ára: Magyarországon évi 5 pengő, külföldön évi 6 pengő.

Owner and chief-editor: *Dr. Desiderius Navratil de Szalók*, lecturer at the University. Budapest I, Budakeszi-út 63. Co-editor: *Dr. Eugene Greschik*, Budapest 80, Hungarian National Museum. Subscription 6 P yearly. Subscriptions accepted at the office: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Inhaber und Hauptredakteur: Privatdozent *Dr. Desider Navratil von Szalók*, Budapest I, Budakeszi-út 63. Mitredakteur *Dr. Eugen Greschik*, Budapest 80, Ungarisches National Museum. Bezugspreis P 6.— jährlich. Zu beziehen durch den Verlag: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Possessore del giornale e redattore principale: libero docente d'Università *Dottor Desiderio Navratil di Szalók*, Budapest I, Budakeszi-út 63. Redattore associato: *Dottor Eugenio Greschik*, Budapest 80, Museo Nazionale Ungherese. Abbonamento annuale P 6.—. Ordinamento all'amministrazione: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Propriétaire et rédacteur en chef: *le docteur Didier Navratil de Szalók*, professeur agrégé, Budapest I, Budakeszi-út 63. Rédacteur associé: *le docteur Eugène Greschik*, Budapest 80, Musée Nat. Hongrois. Abonnement P. 6.—. pour un an. Souscription par l'administration: Budapest I, Budakeszi-út 63.

A Magyar Ornithologusok Szövetsége tisztelettel meghívja Herman Ottó tisztelőit és barátait, hogy nagynevű ornithologusunk emléktáblája leleplezési ünnepélyén, 1929. évi október hó 10–11-én Lillafüreden megjelenni szíveskedjenek. Mindennemű felvilágosítással az Elnökség szolgál. (Budapest I, Budakeszi-út 63.)

The Association of Hungarian Ornithologists kindly request all friends and followers

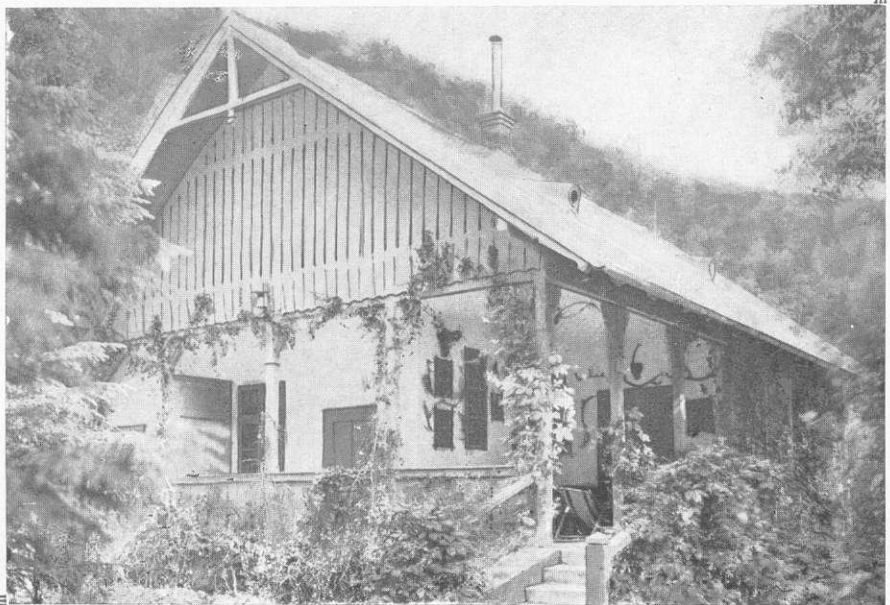
of Otto Herman to attend the unveiling of the memorial of our great Ornithologist which will take place on the 10th and 11th October 1929 at Lillafüred. All desired information will be given by the Presidency of the Association. (Budapest I, Budakeszi-út 63.)

Der Bund der Ungarischen Ornithologen erlaubt sich die Verehrer und Freunde Otto Herman's zur Enthüllungsfest der Denktafel des grossen ungarischen Ornithologen nach Lillafüred den 10–11. Oktober 1929 einzuladen. Sämtliche Anfragen sind an das Präsidium zu richten. (Budapest I, Budakeszi-út 63.)

L'Association des Ornithologues Hongrois invite les admirateurs et les amis du feu Otto Herman à l'inauguration solennelle de la plaque commémorative apposée en l'honneur de cette grande figure de l'ornithologie hongroise. Cette cérémonie aura lieu le 10 et le 11 octobre, 1929 à Lillafüred. Pour tous renseignements s'adresser à la Présidence. (Budapest I, Budakeszi-út 63.)

L'Associazione Degli Ornitologi Ungheresi ha l'onore d'invitarli gli ammiratori e gli amici di Otto Herman all'inaugurazione solenne della lapide commemorativa che verrà scoperta in memoria del grande ornitologo ungherese. La cerimonia avrà luogo il 10 e l' 11 ottobre a Lillafüred. Per tutte le informazioni rivolgersi alla Presidenza. (Budapest I, Budakeszi-út 63.)

Herman Ottó nyaralója.
Sommer Residence of
Otto Herman.
Die Sommerwohnung
Otto Herman's.
Villa de Otto Herman.
Villa Otto Herman.

K Ó C S A G

MADÁRTANI ÉS MADÁRVÉDELMI ÉVNEGYEDES KÉPES FOLYÓIRAT
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A TIZSÁNTÜLI MADÁRVÉDELMI EGYESÜLETNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

*Quarterly Periodical for the Study and Protection of Birds.
Official Organ of the Association of the Hungarian Ornithologists,
and the Society for the Bird-Protection in East-Hungary.*

*Vierteljährliche Zeitschrift für Vogelkunde und Vogelschutz.
Organ des Bundes der Ungarischen Ornithologen und des
Vogelschutzvereins für Jenseits der Tisza.*

*Rivista trimestrale per lo studio e la protezione degli uccelli.
Organo Uffic. della Associazione degli Ornit. Ungheresi e dell
Società per la protezione degli uccelli nell'Ungheria Orientale.*

*Bulletin trimestriel pour l'Étude et la Protection des Oiseaux.
Periodique officielle de la Ligue des Ornith. Hongrois, et de la
Société pour la Protection des Oiseaux en Hongrie Orientale.*

AZ ORNITHOLOGIA hazánkban régebben a kultuszminiszter alá tartozott, míg Herman Ottó e tudományágat melegen pártoló Darányi Ignác földművelésügyi miniszter protektorátusa alá nem helyezte.

Mayer Jánosnak, Darányi méltó utódának, minden szépért és nemesért érző lelke — épp úgy, mint nagy elődéé is — az elhagyatott ornithologia segítségére sietett.

Megbecsülhetetlen nagy érték csonka hazánk ornithológiája számára e nehéz időkben, hogy Mayer János mellett gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszter is lelkes és megértő atyja e tudományágnak.

A magyar ornithologusok újból hálájukat fejezik ki gróf Bethlen István miniszterelnöknek azért, hogy választása a földművelésügyi miniszteri szék betöltésekor az ornithologia szempontjából is oly kiváló férfiúra esett, mint Mayer János ő excellenciája.

De dokumentálni akarta a miniszterelnök a régi feudális magyar állam teljes demokratizálódását is azzal, hogy az agrár magyar állam tengelye — a földművelésügyi tárca élére egy kisgazdaminisztert helyezett Mayer János személyében,

ki előtt mélyen meghajtja a magyar ornithologia is az elismerés zászlaját, amikor arcképét mutatja be a »Kócsag« nagy olvasótáborának.

IN HUNGARY Ornithology formerly belonged to the sphere of action of the Minister of Culture and Public Education until Otto Herman has placed this branch of science under the protection of Ignatius Darányi, then Minister of Agriculture, who used to be very much interested in Ornithology.

Mr. John Mayer, the present Minister of Agriculture, a worthy successor of Darányi, furthering, like his great predecessor, all that is beautiful and noble, came to the aid of the forlorn and deserted Ornithology.

In present trunkated Hungary under the prevailing difficult conditions it is of an unvaluable advantage that, in addition to the Minister of Agriculture, also Count Kuno Klebelsberg, Minister of Culture and Public Education, is an appreciative protector of this science.

Hungarian Ornithology is once more greatly indebted to Count Stephen Bethlen, Prime Minister, for having selected Mr. John Mayer for the important position of the Minister of Agriculture; his choice was a very fortunate one also from the point of view of Ornithology, and at the same time serves as a proof of the change of former feudal Hungary into a democratic State, for Mr. John Mayer is a farmer.

Hungarian Ornithologists wish to express their gratitude and homage to the Minister of Agriculture in presenting his portrait to the readers of the »Kócsag«.

IN UNGARN gehörte früher die Ornithologie zum Kultusministerium, bis Otto Herman diesen Wissenschaftszweig unter das Protektorat des für die Ornithologie lebhaft sich interessierenden Ackerbauministers, Ignác von Darányi stellte.

Johann Mayer, ein würdiger Nachfolger Darányis, alles Schöne und Edle wie sein grosser Vorgänger unterstützend, kam der verlassenen Ornithologie zu Hilfe.

Für die Ornithologie unseres zerstückelten Vaterlandes ist es in diesen schweren Zeiten von höchstem Wert, dass neben Johann Mayer auch Kultusminister Graf Kuno Klebelsberg ein begeisterter und verständnisvoller Beschützer dieses Wissenszweiges ist.

Die Ungarische Ornithologie fühlt sich von neuem dem ungarischen Ministerpräsidenten Graf Stephan Bethlen zum Dank verpflichtet, dass seine Wahl bei der Besetzung des Ackerbauministerportefeuilles mit Seiner Excellenz Johann Mayer, auch vom Standpunkte der Ornithologie eine so glückliche war.

Dadurch dokumentierte der Ministerpräsident gleichzeitig die gänzliche Demokratisierung des früheren feudalen ungarischen Staates, denn Johann Mayer ist Landwirt.

Die ungarischen Ornithologen zollen bloss ihren innigstgefühlten Dank dem Ackerbauminister, wenn sie hier im »Kócsag« sein Porträt dem Leserkreis vorführen.

L'ORNITHOLOGIE était patronnée jadis, en Hongrie, par le Ministre de l'Instruction Publique, jusqu'à ce que Otto Herman ait réussi à la mettre sous la direction du ministère de l'Agriculture, lorsque M. Ignace Darányi, grand amateur de cette branche scientifique était ministre.

Ayant l'âme sensible à tout ce qui est beau et noble, M. Jean Mayer, digne successeur de M. Darányi, venait en aide de l'ornithologie hongroise si abandonnée et négligée.

C'est une valeur inappréciable pour l'ornithologie dans notre patrie mutilée, par ces tristes temps, que non seulement M. Jean Mayer, mais aussi le comte Cunon Klebelsberg, ministre de l'Instruction Publique comprennent l'importance et protègent en bons pères cette branche de science.

Les ornithologues hongrois n'ont qu'à renouveler l'expression de leur gratitude au comte Etienne Bethlen Président du Conseil hongrois qui a choisi, en formant son Cabinet, M. Jean Mayer comme son ministre de l'Agriculture, homme si précieux aussi au point de vue de l'ornithologie.

Mais le Président du Conseil a voulu favoriser aussi la démocratie radicale de l'ancienne Hongrie féodale en nommant au poste de ministre de l'Agriculture, axe de l'État hongrois agraire, un petit propriétaire rural en la personne de M. Jean Mayer,

devant lequel l'ornithologie hongroise incline le drapeau de sa reconnaissance et présente, au nom de sa revue, »Kócsag« la photographie de M. Jean Mayer à ses nombreux lecteurs.

L'ORNITOLOGIA, in Ungheria, una volta apparteneva alla competenza del Ministro della Pubblica Istruzione, finché Ottone Herman non la pose sotto il protettorato del Ministro dell'Agricoltura Ignazio Darányi, nel quale questo ramo della scienza trova un caldo fautore.

L'anima di Giovanni Mayer, degno successore di Darányi, sensibile a tutto ciò ch'è bello e nobile — così come quella del suo grande predecessore — è accorsa in aiuto dell'ornitologia abbandonata.

In questi difficili tempi, il fatto che accanto a Giovanni Mayer anche il ministro della Pubblica Conte Kuno de Klebelsberg è fautore entusiasta e fervente di questo ramo della scienza ha un valore inestimabile per l'ornitologia dell'Ungheria mutilata.

Gli ornitologi magiari rinnovano i loro sentimenti di gratitudine al Presidente del Consiglio Conte Stefano Bethlen perchè nell'affidare il portafoglio dell'Agricoltura la sua scelta è caduta su un uomo di tanto valore anche dal punto di vista dell'ornitologia come sua Eccellenza Giovanni Mayer.

Nell'affidare il portafoglio dell'agricoltura — che costituisce l'asse dello Stato agrario ungherese — ad un ministro piccolo-proprietario, il Presidente del Consiglio ha voluto anche documentare la completa democratizzazione dell'antico Stato feudale ungherese.

Nel presentare ai lettori di »Kocsag« la fotografia del ministro Giovanni Mayer, anche l'ornitologia magiara piega profondamente dinanzi a lui propria bandiera.

INTERNATIONAL PROTECTION OF BIRDS

By T. A. COWARD, Bowdon, Cheshire, England

ANY thoughtful ornithologist who has visited bird-sanctuaries in other than his own country must have been impressed with the necessity of something more widespread than local protection. It has been my good fortune to visit sanctuaries in Hungary and Holland, as well as most of the important bird-reserves in the British Isles. Some of these are National, some are financed

and guarded by societies, and others are entirely supported on private estates by the owners. In most of them the chief aim and object is to prevent the exploitation and extermination of certain rare species, and even in the British Islands the particular species protected are not the same in each area. Comparing the sanctuaries in other countries with those in Britain this diversity of species is very striking.

Mr. John Galsworthy in »The Country House« gives a very true picture of a too common type of ornithologist who flourished towards the close of the last century, and who, unfortunately, is not yet extinct either in England or on the Continent. This character, a landed proprietor, was a keen collector, but encouraged and protected any rare bird which nested on his own property; yet any that strayed over from neighbouring estates, or which did not nest in England, were at once »collected« and turned into specimens. A more general but equally narrow and selfish view exists amongst many British bird-collectors to-day, and doubtless similar outlook would be found amongst men of other nationality. The bird which nests in Britain is British, and must be protected, but the passing migrant or the rare visitor may be shot; it is not of value except as a specimen, because it would not stop long in any case.

It is true that no scientific knowledge of distribution, of the relationship of species, or of anatomy, can be gained without some collecting, but it is also true that the lust of private collecting is one of the most destructive forces where bird life is concerned. The study of geographical racial variation entails the death of a large number of birds, but when it means very many, as it often does, or where it leads to competition between collectors as to who shall secure most rarities, we may ask if the results justify the slaughter?

When I visited Holland and saw nesting in security the avocet, *Recurvirostra avosetta*, *Ardea purpurea*, *Platalea leucorodia* and *Limosa limosa*, which have not nested in England for very many years, *Botaurus stellaris*, *Machetes pugnax*, *Charadrius alexandrinus* and *Oriolus Oriolus*, which are either occasional or only nest where strictly protected, I realised more than ever before the wrong we do to the Dutch ornithologists if we destroy any of these birds when they pass through our islands. In Hungary, where I shall ever be grateful for the opportunities so freely given of seeing birds in their nesting haunts, the colonies of *Plegadis falcinellus*, *Nycticorax nycticorax*, *Ardeola ralloides*, *Falco vespertinus*, and, more than all others, of *Egretta alba*, strengthened this feeling. In addition there were many of the species which nest in Holland, and others, like the Hoopoe, *Upupa epops*, which is a straggler to both Britain and Holland, and would nest if allowed.

These birds, I realised, were appreciated and valued in other countries; it is unfair for so-called sportsmen and collectors to kill what may be counted the native birds of other countries. In the past we have been greatly annoyed by the ruthless slaughter of all or any bird for food in France, Spain, and Italy; we knew that vast numbers of our swallows, nightingales, warblers and other migratory species passed through these southern European lands; they were depleting our stock. In the same way if Hungarian shooters kill passing migrants, they are possibly killing the birds which are valued in Finland, Germany, Sweden, or other countries.

Much of my interest in migration was stimulated by friendly correspondence

with Otto Herman. What we all need is a wider outlook on ornithology, more of his spirit; a realisation that birds are not only of National importance but are International property. This is no new thought; it has been commanding the attention of bird protectors, not only in Europe, but in America and in the East. There is already agreement amongst individuals; there is not yet agreement amongst the Nations, though much has been accomplished to restrict the ravages of the Plume Trade.

Let me urge Hungarian ornithologists, just as I urge my own countrymen, that though collections are necessary in public museums, and for study in the educational establishments, especially the Universities, that private collections unless made for genuine study are a source of loss not only to ones own but to other nations. And what applies to birds applies equally to their eggs, for every egg taken is a possible bird, and that bird might have given pleasure and instruction to someone in one's own or in other lands.

The League of Nations has many important international questions to consider and has accomplished much; someday it may take up International Bird Protection. It will do this when it finds that amongst the Nations there is a demand that the subject should be considered. It is the duty of every unselfish ornithologist to strive to make this demand heard.

NEMZETKÖZI MADÁRVÉDELEM

Írta: T. A. COWARD, Bowdon, Cheshire

MINDEN gondolkodó ornithologusban, aki hazáján kívül másutt is meg látogatott madárrezervátumokat, bizonyára fölébredt az a gondolat, hogy a védelemnek a haza határain túl is kell terjednie. Az a szerencse ért, hogy Magyarország és Hollandia madárrezervátumain kívül megtekinthettem Angolország fontos védelmi területeinek leg többjét is. Vannak ezek között olyanok, amelyek nemzeti tulajdont képeznek, másokat társulatok tartanak fenn és őriznek, ismét másokat a tulajdonosok saját költségükön gondolnak. Legtöbbszük az a főcél vezet, hogy bizonyos ritka fajoknak a kizsákmányolását és kipusztítását megakadályozzák. Azonban még Angolországban sem ugyanazok a védett fajok minden kerületben. Ha összehasonlítjuk más országok madárrezervátumait az angolországiakkal, akkor a fajoknak ez a különbözősége nagyon feltűnő.

Galsworthy a »The Country House«-ban nagyon találó rajzát adja annak

a nagyon gyakori ornithologustípusnak, aki a mult század vége felé virágzott, és aki — sajnos — sem Angolországban, sem a kontinensen még nem halt ki. Földbirtokos volt s szenvedélyes gyűjtő, de amellet megvédett minden ritka madarat, mely a saját birtokán fészkelte. Mihelyt azonban a szomszéd birtokról tévedt oda egy madár, vagy olyan amely nem fészkel Angolországban, azt rögtön begyűjtötte és példányai közé sorozta. Valamivel tágabb, de még mindig elég szűk és önző látókörűek sokan a mai angolországi madárgyűjtők közül és kétségtelenül ugyanilyenek vannak a más nemzetbeliek között is. Az Angolországban fészkelő madár angol és védelme kötelesség, de az átvonuló vándormadár vagy a ritka vendég lelőhető, értéke csak akkor van, ha ki van tömve bőrnek, mert úgy se marad sokáig egy helyen.

Igaz, hogy a fajok elterjedéséről, rokonságáról, anatómiájáról nem szerezhetünk ismereteket, bizonyos gyűjtés nélkül, de az is igaz, hogy a magángyűjtés szenvedélye egyike a legártalmasabb tényezőknék a madárvilág számára. A földrajzi

rasszok variációjának tanulmányozása nagyon sok madár halálát követeli, de ha ezt nagyon sokan művelik, amint gyakran megesik, vagypedig ha versengés támadt a gyűjtők között, hogy ki szerezzék meg a legtöbb ritkaságot, akkor föltehetjük azt a kérdést, vajjon az eredmények megindokolják-e a mészárlást?

Mikor Hollandiában jártam s ott biztonságban fészkelve találtam a gulipánt (*Recurvirostra avosetta*), a vörös gémet (*Ardea purpurea*), a kanalas gémet (*Platalea leucorodia*) és a nagy godát (*Limosa limosa*), melyek már nagyon sok éve nem fészkeltek Angliában, a bölömbikát (*Botaurus stellaris*), a pajzsos cankót (*Machetes pugnax*), a széki lilét (*Charadrius alexandrinus*) és a sárgarigót (*Oriolus oriolus*), amelyek csak helyelközzel vagy erősen védett területeken fészkelnek, jobban mint valaha éreztem, hogy igazságtalanságot követünk el a holland ornithologusokkal szemben, ha ezeket a madarakat Szigetországunkon való átvonulásuk alkalmával megöljük. Magyarországon, amelynek mindig hálás leszek azokért az oly szolgálatkészen nyújtott alkalmakért, amelyek révén megnézhettem a madarak fészkelőterületeit, a batla (*Plegadis falcinellus*), a bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), az üstökös gém (*Ardeola ralloides*), a kék vércse (*Falco vespertinus*) és mindenekelőtt a kócsag (*Egretta alba*) kolóniáit, csak erősödött ez a meggyőződésem. Még hozzátehetem, hogy volt ott sok olyan faj is, amely Hollandiában költ és olyan is, mint a búbos banka (*Upupa epops*), amely Angliában és Hollandiában egyaránt kóborló s fészkelne, ha nem bántanák.

Tudom, hogy ezeket a madarakat más országokban megbecsülik, nem helyes tehát, ha úgynevezett sportférjak és gyűjtők megölik más országok madarait. A múltban nagy mértékben nyugtalanított bennünket a madaraknak étkezés céljából való kíméletlen pusztítása Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban, mert tudtuk, hogy fecskéink óriási tömege, fülemiléink, poszátáink és

más vonulóink ezeken a déleuropai országokon keresztül veszik útjukat, ez a pusztítás pedig erősen megritkította madárállományunkat. Ugyanígy, ha magyar puskások megölik az átvonulókat, talán olyan madarakat pusztítanak el, melyek Finnországban, Németországban, Svédországban és másutt nagy becsben állanak.

A madárvonulás iránti érdeklődésemet nagyban fokozta szívélyes levelezésem Herman Ottóval. Az ornithológiában mindnyájunknak nagyobb látókörre van szükségünk, több Herman Ottó szelleméből annak a megértésére, hogy a madaraknak nem csupán nemzeti fontosságuk van, hanem nemzetközi tulajdonságuk is. Ez nem új gondolat, mert a madárvédők figyelmét már régen foglalkoztatja, nemcsak Európában, hanem Amerikában és Keleten is. Egyesek már megegyeztek, de nincs meg a megegyezés a nemzetek között, bár sok történet már a tollkereskedelem pusztításainak a korlátozására.

Szabadjon a magyar ornithologusok figyelmét felhívni arra, ahogyan honfitársaim figyelmét is felhívom, hogy bár szükség van a gyűjteményekre a nyilvános múzeumokban és a tanintézetekben, főleg az egyetemeken tanulmányok végzésére, a magángyűjtemények veszedelm forrásai nemcsak a hazai faunára, hanem más országok faunájára is. És ahogyan a madarakra áll ez, éppúgy vonatkozik a madarak tojásaira, mert minden elvett tojás egy madarat jelenthet, amely örömet szerezhetett vagy tanulságot szolgáltatott volna valakinek akár odahaza, akár a külföldön.

A Nemzetek Szövetségét sok fontos nemzetközi kérdés foglalkoztatja és már sokat megoldott, egy napon talán szőnyegre kerül a nemzetközi madárvédelem. Ez akkor fog megtörténni, ha úgy találja, hogy a nemzetek kívánják ennek a kérdésnek a fölvetését. Minden önzetlenül gondolkodó ornithologus kötelessége arra törekedni, hogy ezt a kívánást meghallják.

A KÉKCSÖRŰ RÉCE (OXYURA LEUCOCEPHALA SCOP.)

Írta Dr. GRESCHIK JENŐ, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

(1 táblával)

HAZÁNK madárvilága gazdag jellemző formákban. Ezek között kétségtelenül első helyen áll a kékcsőrű réce, melynek közelebbi ismeretét s Erdélyben, a Mezőségi-tavakon való fészkelésének biztos megállapítását Herman Ottónak köszönhetjük. Herman Ottó ugyanis az 1872-i Matematikai és Természettudományi Közleményekben (X. kötet, megjelent 1873-ban) »*Erismatura leucocephala* a magyar ornisban« című dolgozatában mesteri leírását adta akkor még alig ismert madarunknak. Dolgozatában sok oly adatot közöl, melyet ma sem ismer a külföld. Mert mikor Brehm Alfréd, a »Tierleben« világhírű szerzője a Német Ornithologiai Társaságnak Berlinben, 1879 április 7-én tartott gyűlésén beszámolt Herman Ottó megfigyeléseiről, csak a kékcsőrű récének akkoriban nem ismert erdélyi költését tudatta ornithologustársaival. A többi adatról, nevezetesen a tollruha színének fejlődéséről és átváltozásáról már nem emlékezett meg s erről a »Tierleben« is hallgat, valamint valamennyi azóta megjelent madártani munka.

A kékcsőrű réce a buvárrécék, *Fuligulinae* alcsaládjába tartozik s a legújabb korig *Erismatura leucocephala* Scop. néven ismerte a tudományos irodalom. Most azonban kiderült, hogy a Bonaparte által 1832-ben föllállított *Erismatura* nemi névnél régibb az 1828-ban Bonapartétól leírt *Oxyura* s ezért a prioritás elve alapján madarunkat ez a nemi név illeti meg. Scopoli, a faj első leírója nem közli annak a példánynak lelőhelyét, amelynek alapján a fajt leírta, azért a terra typica ismeretlen, Hartert nyomán azonban valószínűleg Észak-Olaszország. Az *Oxyura* nem úgyszólván az egész földkerekségen elterjedt, mert képviselői (6–7 faj) a palaearktikus régió kivül Afrikában, Amerikában és Ausztráliában is élnek.

Madarunk testhossza változó. Vannak nagyobb és kisebb gácsérok és tojók. Az irodalom a tojót kisebbnek írja le, ami a hazai példányokra nem áll. Csupán az látszik valószínűnek, hogy a tojók nem érik el a legnagyobb gácsérok nagyságát. Már Herman is ír olyan tojó testhosszáról, mely nagyobb a gácsérénél s magam is ismerem a gácsérnál nagyobb tojót. Récénk hazai példányainak testhossza Herman, Chernel, Madarász s saját méréseim alapján 400 és 560 mm között változik. Ezek közül Herman szerint 3 gácsér 540, 510, 560¹ mm, 2 tojó 540 és 550 mm; saját méréseim szerint 4 gácsér 416, 416, 463, 439 mm, 1 tojó pedig 450 mm. Egyéb méretek a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében levő példányokról milliméterekben:

		Szárny hossza	Farok hossza	Csőr hossza	Csőr hossza a szájuztól a felső káva hegyéig
♂ Tázlár, Pest m.	1887. III.	157	102	53	47·2
♂ Fehér m.	1882. III. 8. ²	152	67	54·5	49·2
♂ Madarassy-tó, Pest m.	1852. VI. 5.	162	107	51·5	51
♂ Perkáta, Fehér m.	1865. VI. 15.	163·5	116	50	47·5
♂ Disznó-tó, Pest m.	1853.	164	102	54	52
♀ Pest m.	1847. III.	154	97	47	49·5

¹ Herman méretei túlnagyok, valószínűleg elírás vagy sajtóhiba következményei, helyesebb, ha a százások helyén az 5-öt 4-gyel helyettesítjük.

² Szikla Gábor gyűjtése. A dátumot nem tartom helyesnek. Határozottan nyári példány, a fekete folt a szem mögött alig látszik; a farok rövid, még nem érte el teljes hosszát.

A gácsér díszruhában, márciusban: a fejteteje fekete, a fej többi része, a pofákat is beleértve, köröskörül tiszta fehér, csak a szem mögött közvetlenül van egy fekete foltocska. A felső nyak, a tarkót is belefoglalva, fekete. Elül, a torok elején ezek a fekete tollak csak keskeny gyűrűt képeznek, nem terjednek oly mélyen le, mint hátul. A nyakoldal egy darabig fekete hullámos rajzot mutat, mert a tollak hegye barnás és fehéres színű. A begy gesztenyebarna, fekete vagy barnásfekete hullámsávokkal. A hát szürke és barna, fekete, szabálytalan, többé-kevésbé hullámos fröccsenésekkel. A nagy evezők sötétszürkék, a külső zászló sötétebb a belsónél. Ez a külső zászló a kis evezőkön szürkés alapon fehér és világosbarna pettyekkel. A fedőtollakon hasonló pettyezés látható. A hónalj-tollak fehérek. Az alsó test szennyesen barnásfehér, sárga fényvel, barnásszürke harántcsíkokkal. A farok barnásfekete, a tollak szárának alsó fölüllete csatornás, felső fedői gesztenyebarnák; a farok alja barnásfehér, széles sötétszürke hullámvonalakkal. Csőre élő állapotban Herman Ottó szerint égszínkék, szélein elmosva világosabb; lába fekete, ólmos lehelettel; szeme aranysárga.

A tojó márciusban: egészben sötétebb a gácsérnál. Feje barna, a tetején szélesebb fekete hullámvonalakkal. A szem alatt egy keskeny fehér csík, melynek éles rajzát azonban a fehér tollacskák között fölbukkanó barnaszínű apró tollak nagyban tompítják. Pofái barnák. Álla és toroka egy része piszkosfehér, barnás és szürkés foltokkal hullámosan tarkálva. A felső nyak ott, ahol a gácsérnál fekete, itt a tojónál sötétén barnás. Begye élénkebb barna, keskenyebb és kevésbé szembetűnő sötét hullámvonalakkal. A hát barnásabb, mint a gácsérnál, széles sötét hullámvonalakkal, a rajzolat azonban tompább. Az alsó test elmosódottan foltos, egyébként sárgásfehér. A farok barnásszürke. Csőre kevésbé duzzadt és Hermann szerint barna, ólmos lehelettel; a szem halványsárga.

A gácsér tollazata rendszeren már júniusban sokkal fakóbb színű. A fejtetejének fekete színe tompább s barnás árnyalatú. A szem mögötti foltocska megfakult s alig látható. A szép gesztenyebarna szín a begyőről nagyrészt eltűnt, világosabbak a fekete hullámrajzok, a hát is világosabb, fakóbb szürke, úgyszintén az evezők is, végük szinte ockersárga. A farok sötétszürke, a tollak kopottak.

A pelyhes fióka (dr. Madarász Gyula gyűjtése a Cikudi-tavon 1892. VII. 9-én) szemalatti sávja, valamint az áll és torok szennyesfehér, mely fehérség fölnyúlik hátrafelé a pofák felé. A pehelytollak hegye ugyanis barnásszürke s azért tűnnek ezek a részek szennyesfehéreknek. A fejtető, felső nyak, hát füstösbarna. Az alsó test szürkésfehér. A kisarjadzó kormánytollak, melyek korábban jelennek meg az evezőknél, barnásszürkék. Ezeknek a tollaknak a hegyén még sokáig láthatók a pelyhek sörteszerű zászlójukkal. A tollak szárának alsó fölületén már ebben a korban megtaláljuk a csatornát. A csőr színe Herman szerint olyan, mint a tojóé; szeme világosbarna.

Danford és Harvie Brown a Mezőségi-tavakon tett megfigyelései szerint a réce csőre frissen a lelövés után gyönyörű szép ultramarinkék s ilyen színű a száj belseje is, azonban már 24 órán belül elveszti ezt a pompás színét és barnásszürkévé fakul.

A fej rajza a gácsérokknál a fejlődés folyamán Herman Ottó szerint, érdekes változáson megy át. Ennek az elváltozásnak a menetét és fokozatait tanulságosan szemléltette s le is rajzolta fentemlített értekezésében. Egy Gyekérről származó gácséron még csak az előhomlok a csőr-csatorna ágai között volt fehér; a fejtető feketesége lenyúlt a nyakéba s körülfogta a szemet is. A fülön kezdve lenyomult egy fekete csík a nyak feketeségébe s a fej fehéjét kettős öböllé osztotta, az állon sok fekete toll volt. A szem világosbarna volt. Egy másik, Mezőzáhról származó

Melléklet a »Kócsag« II. évf. 2. számához. I. tábla.

(Pinxit : Dr. Julius de Madarász.)

KÉKCSŐRŰ RÉCE, GÁCSÉR ÉS PELYHES FIÓKA.

gácséron Herman már az egész homlokot találta fehérnek; a fejtető feketesége még körülfogta a szemet, de a nyakszirten megszakadt, a fülről lenyomuló fekete csík eltűnt, az állon csak néhány fekete tollacska. Szeme sárgásbarna. Egy harmadik gácsér feje, ugyancsak Mezőzáhról, egészen kifehéredett s csak a tetején maradt egy fekete folt, mely szélein még mindig enyészőfélben volt, amiből Herman arra következtetett, hogy a gácsér feje bizonyos korban egészen kifehéredik. Szeme aranysárga. Az átalakulást szerinte a fiókánál és a tojónál található, a csőr tövétől induló s a szem alatt elvonuló fehér sáv folytonos terjedése, valamint a fióka nyakszínének fölnyomulása idézi elő. A fekete fülsávot a fiókamez maradványának tartja; vele együtt a felnyomult fekete szín ismét hátrál. A tojó a rajz állandóságát mutatja, a pelyhes kortól az ivarérett korig. Egyedül az áll és torok fehérje vonul szűkebb határok közé. Azt, hogy Herman Ottónak itt közölt leírásai mennyiben függenek össze a gácsér korával, avagy pedig a vedléssel, a példányok megvizsgálása nélkül ma eldönteni nem lehet.

A kécsőrű réce hazánkon kívül költ Dél-Spanyolországban, Észak-Afrikában (Algir, Alsó-Egyiptom), Szardinia-, Korzika-, Szicília-szigetén, Dél-Olaszországban, a Duna deltája mocsaraiban, Dél-Oroszországban, Kisásziában és Turkesztánban. Sabanejew a Perm kormányzóság steppe-tavain találta fészkelve. A Volga és Ural folyók medrében csak kb. az 50–51. szélességi fokig költ. Radde, báró Loudon és Suschkin szerint a Káspi-tavon gyakori. Dr. Almásy György az Ili-folyón gyakori fészkelőnek találta. Ősszel pedig a Tiensan alpesi taván, az Issyk-Kul-on számos példányt figyelt meg.

Európa más országaiban csak vonuláskor, ritka vendégként ismerik. Németországban egyszer-kétszer került terítékre. Franciaországban és Hollandiában néhányszor lőttek. Svájcban ritka vendég. Galiciában, Tarnopol környékéről és a Bug-folyóról, Busk mellett, ismeretes. Görögországban Reiser a Missolonghi és Aetolikon körüli tóságokról kapta.

Addig, míg Herman Ottó Mezőzáhon nem találta meg a kécsőrű réce fiókáit, nálunk ezt a madarat Stetter, Bielz nyomán csak mint ritka vonulót ismerték. Ez annál feltűnőbb, mert már gróf Lázár Kálmán szerzett két repülni nem tudó fiatalat a Tartaria-mocsárból és egy másikat Bencencről (Hunyad m.). Zeyk a mezőségi tavakról szintén csak mint költözőt ismerte s azt írja, hogy március második felében jócska nagy csapatokat látni. Danford és Harvie Brown angol ornitológusok, akik 1874 május 1–20-ig a Mezőségen tartózkodtak, Mezőzáh közelében 9–10 darabot láttak egy kis nádasban, melyekből 4 gácsért és 1 tojót lelőttek. Egyúttal fölemlítik, hogy az ottani vadászok »vadpézsmaréce« néven ismerik. Csató gyűjteményében 1 ♂ volt a kolozsmegyei Báldról: 1890. IV. 23 és 1 fiatal Cikudról: 1890. VIII. 9. Feltűnő a késői érkezési dátum Hermannál: a Gyekei-tavakon, a Mezőség északi felén május 4-én, Mezőzáh vidékén, a Mezőség déli felén május 7-én figyelte meg 4–8 főnyi csapatokban érkezését. Ma tudjuk a vonulási naptárból, hogy érkezésének országos középnapja március 19.

Mikor Herman Ottó fenti értekezését megírta, Petényi feljegyzései még nem voltak ismeretesek. Azokból tudjuk ma, hogy a réce már akkor sem volt ritka vendég nálunk, kivált tavaszkor, s Jancsó nyomán már akkor valószínű volt, hogy a Mezőség tavain költ; Béltéki a Cegei-tavon észlelte Erdélyben. Petényi szerint a múlt század 30-as és 50-es éveiben a pesti Dunán is mutatkozott s itt sem lehetett valami nagy ritkaság. 1852-ben a Madarassy-tavon, Örkény mellett (Pest m.) június 5-én díszruhás vén gácsért lőttek, mely Petényihez került. Ez az adat azért érdekes, mert újabban Komjáthy ugyancsak az örkényi Madarassy-tavon (hálnélküli szikes sósvíz) találta récénket fészkelve. Feltehetjük tehát, hogy

már Petényi idejében is ott költött. Azonkívül felemlíti, hogy 1853-ban a pesti megyei Disznótavon fészkel, a gácsért lelőtték s a Nemzeti Múzeumba küldték. Petényi már a Fertőről is ismerte, ahol később Fászl is gyűjtötte.

A Velencei-tavon való előfordulásáról Kenessey László és Chernel István kutatásai nyomán értesültünk. Chernel szerint ott fészkel is, bár a fészket nem sikerült megtalálnia. A Velencei-tavon Chernel eleinte ritkábban észlelte, később — e század fordulóján — több darabot látott s 1907-ben már azt írja, hogy határozottan elszaporodott. Kosztká László 1916-ban a Kolontó-mocsárban, Izsák mellett (Pest m.) látta, hogy récénk az új keletkezésű tavakban tanyát ütött. Már a múlt század 80-as éveiben is megfigyelte ott. Az itt felsorolt lelőhelyeken kívül még hazánk több helyéről ismerünk alkalmilag elejtett példányokat. Említésre méltó, hogy Chernel a Velencei-tavon 1901-ben még november 20-án látott 7—8 darabot, Óverbázon pedig Schenk Henrik megfigyelése szerint 1904-ben áttelelt.

Bár a kékcsőrű réce fészkelése hazánkban régóta ismeretes, mégis a fészket magát és a tojásait sokáig nem sikerült megtalálni. Herman Ottó a Mezőségi tavakon való költését is — mint említettem — csupán a pelyhes fiókák alapján állapította meg. Irodalmunk csak egy fészkalj felfedezéséről emlékezik meg, nevezetesen dr. Madarász Gyula »Magyarország madarai« című nagy munkájában felemlíti, hogy 1896-ban a Velencei-tavon Waydelin Frigyes és Wetherell F. M. angol gyűjtők június 5-én bukkantak egy fészekre, melyben 6 tojás volt. A fészkalj dr. Madarász Gyula gyűjteményébe s azzal a Magyar Nemzeti Múzeumba került. Közelebbi lelőhelye Gárdony, ahonnan egy évvel előbb, július 18-án is lőttek egy példányt, mely dr. Lendl Adolf praeparatoriumába került. A fészek friss sás vagy nádlevelekből építve, sűrű nádasban félarasznyira volt a víztől. A tojások vaskosak s a kacsá testéhez viszonyítva rendkívül nagyok. Heinroth, kiváló berlini ornitológus számításai szerint a friss tojás súlya 93 g, a réce testsúlya pedig 700 g. A tojás súlya tehát a réce testsúlyának $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{8}$ -a; a 8 tojásból álló fészkalj súlya megegyezik a réce testsúlyával!

A durvaszemcséjű tojások érdes tapintatúak, fényük alig van. A frissen tojottak színe halvány kékes- vagy zöldesfehér. A kotlott tojások elvesztik ezt a leheletfinomságú színüket s halványsárga vagy halványbarna színt kapnak. A gárdonyi fészkalj tojásainak méretei mérésem szerint:

Hosszúság	Szélesség	Súlya a tojáshéjnak
69.7 mm	51.5 mm	10.735 g
70.5 „	51.7 „	11.005 „
69 „	51.2 „	11.213 „
70.1 „	53 „	10.858 „
71.8 „	51.7 „	10.378 „
68.2 „	52 „	9.792 „

A gárdonyi fészkalj megtalálása előtt azonban már Ertl Gusztáv liptóújvári erdőtanácsos gyűjteményében volt egy fészkalj 6 tojással, melyet tojáskatalógusának feljegyzései szerint 1883 május 20-án Mezőzáh tavain gyűjtöttek 162 m tengerf. magasságban. A fészek nád között feküdt. Építőanyaga sás és káka. Külső átmérője 40 cm, belső átmérője 20 cm, mélysége 12 cm. A réce tollaival volt bélelve. Minthogy erről a fészkaljról irodalmunk mit sem tud, itt közlöm ezeknek a tojásoknak a méreteit:

Hosszúság	Szélesség	Súlya a tojáshéjnak
71·2 mm	51·2 mm	10·20 g
68·2 „	49·9 „	9·81 „
65 „	50·9 „	9·95 „
65·8 „	50·2 „	10·10 „
68 „	50·2 „	10·78 „
67·3 „	51·8 „	9·61 „

Tehát a 12 magyar tojás átlagos méretei: 68·73 × 51·275 mm, a maximum 71·8 × 51·7 és 70·1 × 53 mm, a minimum 65 × 50·9 és 68·2 × 49·9 mm; az átlagos súly 10·369 g, a maximum 11·213 g, a minimum 9·61 g. Goebel, szentpétervári oologus szerint 34 tojás átlagos mérete 67 × 51·1, a maximum 69·5 × 53, a minimum 63·5 × 48·5 mm, átlagos súlyuk 9·65, a maximum 10·32, a minimum 8·34 g. Bau, osztrák oologus a következő méreteket adja 12 tojáról: Átlag 65·1 × 50·3 mm, 9 g, a maximum 67·9 × 51·5, a minimum 63·6 × 49·7 mm. Jourdain, angol ornithologus Hartert kézikönyvében 70 tojás átlagos méreteit közli (köztük a Goebel-féle 34 tojás, továbbá 24 tojás Jourdain és 12 tojás Rey gyűjteményéből): 66·35 × 50·7, a maximum 71·4 × 48·5 és 68·1 × 53·5, a minimum 62·8 × 52 és 66 × 48 mm. Ha az eddig ismert aránylag kevés számú magyar tojás méreteit ezekkel az adatokkal összehasonlítjuk, akkor az tűnik ki, hogy a magyar tojások valamivel nagyobbak az eddig ismert kékcsőrű récetojásoknál, héjuk súlyosabb.

A kékcsőrű réce életmódjáról, Herman Ottónak a Brehm »Tierleben« nyomán közismert megfigyelései óta, csak kevés biztos adatról szereztünk tudomást. Nem zárhatom dolgozatomat anélkül, hogy ezeknek az adatoknak ismertetése kapcsán rá ne mutassak azokra a hézagokra, amelyek e tekintetben fennállanak, abban a reményben, hogy akinek alkalma van e mindenképen érdekes réce megfigyelésére, hasznát veheti.

Récénk a harkályokra emlékeztető keménytollú farkát nemcsak merőlegesen, rendszeren legyezőszerűen tartja úszás közben, — amiért Buvry úszócsónakhoz, Herman magyar nyereghez hasonlítja —, hanem gyakran a vizen nyugtatja és amikor a víz alól fölfelé evez, kormányának használja. A fészek fekvő öreg nád, a feltörő fiatal nád és sás közötti sűrűségben, mintegy beágyazva fekszik s állítólag gyakran fölül még náddal is be van fedve. A teljes fészekalj, külföldi adatok szerint, 6—15 tojás. Érdekesek azok a megfigyelések, melyeket gróf Zedlitz és Spatz német ornithologusoknak köszönhetünk, akik récénket az északalgyiri Fetzara-tavon észlelték. Ott más récékkel sohasem társultak, hanem a szárcsákkal éltek valóságos symbiosisban. Nagyon későn fognak hozzá a tojások lerakásához, június 3-ig csak egy fészkenkívül letojott tojásra akadtak. Spatz július elején talált friss fészekaljakat, melyekben valami 15 tojás volt. Ezek gyakran öreg szárcsafészkekben voltak. A sok tojásból álló fészekaljaknak rendszeren csak a fele fakadt meg. Ősszel a récék igen kövérek voltak s alig tudtak repülni. Gyomrukban zöld növényi részeket és magvakat találtak. A tojót sohasem látták a tojásokon kotolva. Heinroth ez utóbbi körülményből arra következtet, hogy a rendkívül nagy, szíken és zsírban rendkívül gazdag tojásokban a fejlődő embryo annyi meleget fejleszt, hogy a kotlási idő második felében valószínűleg nincs szükség arra, hogy a tojó a tojásokat megülje. Azonkívül, Spatz szerint, a víz a Fetzara-tavon éjjel-nappal meleg.

Arról, hogy a kotlott Oxyura-tojásoknak megfakadásukhoz nincsen további melege szükségük, tanuskodik már Henke megfigyelése a múlt század 80-as éveiből. Midőn ugyanis egyszer kirgizek neki erősen kotlott ilyen récetojásokat

hoztak, ezek gyengén fűtött konyhájában nem hültek ki, hanem egy hét és néhány nap elmúltával nagy bámulatára a récefiókák kikeltek. A pelyhes fiókákon vékony zsírréteg volt. Henke is felteszi, hogy talán ez a zsírtartalom teszi lehetővé a melegképződést. Legújabban Stresemann eleveníti fel ezt a kérdést s arra a következtetésre jut, hogy az *Oxyura*-tojásban a fejlődő embryo maga fejleszti a további fejlődéshez szükséges meleget. Sőt Henke egyik gondolatát tovább szöve, a lábastyúkfélékre (*Megapodiidae*) is kiterjeszti ezt a feltevését. Ezeknek a tyúkoknak feltűnő nagy tojását e feltevés szerint szintén nem a korhadó növények erjedéséből keletkezett meleg kelti ki, hanem az embryo maga fejleszti a meleget. A lábastyúk tojásainak a földbe vagy kupacokba ásása csak azt célozza, hogy a tojások ki ne hüljenek. Az a körülmény, hogy a récetojások általában jól tűrik bizonyos napi keltetés után a megszakítást, különben szélesebb körökben ismeretes. Így Mell szerint a délkinai récefarmerek ennek gyakorlati hasznát veszi: 8—9 nappal a fiókák kibúvása előtt elszállítja — gyakran tengerentúlra is — a récetojásokat, miáltal tetemes szállítási költséget takarít meg. A tojás szállítása ugyanis olcsóbb, mint az élő récefiókák szállítása, a piacon pedig nagyobb árt kap az ott helyben kibúvó récefiókákért, mint a tojásokért.

Brooks megfigyelte British Columbiában, egy rokonfajnál, az *Oxyura* *jamaiscensis*-nél, hogy az alig kikelt fiókák már igen nagyok és míg a többi récefiókái néhány hétig a víz felszínéről szedik táplálékukat, addig ezek táplálékszerzés céljából, már ilyen fiatalon is, a víz alá buknak. (Ez az utóbbi tulajdonság azonban, úgy látszik, valamennyi búvárreccére jellemző.)

A közölt adatokból önként adódnak a nálunk tisztázásra váró kérdések. Hány tojásból áll a teljes fészekalj? Hány napig üli a tojásokat a tojój? Be van-e a fészek fedve náddal, vagy csak akkor takarja be a tojój, mikor — bár rövidebb időre is — elhagyja a tojásokat? Van-e valami nyoma az együttélésnek a kékcsőrű réce és a szárcsa között? Ennek az utóbbi kérdésnek a tisztázására kiválóan alkalmas volna a Velencei-tó, ahol tudvalevően a szárcsa óriási mennyiségben költ. Több anatómiai kérdés tisztázása céljából — egyikét-másikat már Herman Ottó megemlíti — jó volna, ha ornithologus-vadászaink az esetleg elejtett példányokat, minthogy húsup is lehet, a Magyar Nemzeti Múzeumba küldeni szíveskednének.

THE WHITE-HEADED DUCK (*OXYURA LEUCOCEPHALA* SCOP.)

By Dr. EUGENE GRESCHIK, Hungarian National
Museum, Budapest

(Whit one table)

IN HUNGARY'S avifauna, so rich in characteristic forms, the White-Headed Duck occupies a very important place. It was ascertained by Otto Herman already, that it bred in the ponds of Mezőség. His treatise on this subject, published in Volume X. of the *Math. and the »Természettudományi Közlemények«* for 1873, under the title *»Eris matura leucocephala (L.) in the Hungarian Ornithology«* is till worth reading. The

Hungarian specimens do not affirm in every case the general opinion that ♀ is smaller than the ♂. There are larger and smaller ♂♂ and ♀♀. The ♀♀ do not, however, appear to reach the size of body of the big ♂♂.

A table in regard to the length of the wing and the beak of the specimens measured in the Hungarian National Museum by the writer, is followed by a detailed description of the nuptial attire of the ♂ in March and the plumage of the ♀ and the young down-duck (collected by Dr. J. Madarász in the Cikuder Lake [Transylvania] the 9/7/1892). In Hungary the splendid attire

of the ♂ generally gives way to the paler plumage already in June. In connection with the description of the plumage the results of Otto Herman's explorations in regard to the development and change of the head-plumage of the ♂♂ are also mentioned as well as illustrated in the treatise above referred to. According to this work the white spot on the forehead of one of the ♂ found in Gyeke was very small at the beginning, the black of the crown continued down and met the black of the neck and the white of the cheek was divided in two by a black stripe beginning at the ear; on the chin there were many black feathers. The eyes were lightbrown.

One of the ♂ from Mezőzáh had the forehead almost entirely white, the black of the head was interrupted as far up as the nape, and the stripe underneath the ear disappeared. The eyes were yellowish-brown. Of the third ♂ the head was entirely white, with a black spot of indistinct outlines on the crown, from which Herman has drawn the conclusion that at a certain age the head of the ♂ turns quite white. Eyes were golden-yellow. According to this author the change is due to the spreading of the white stripe underneath the eyes of the female and the down-ducks and the upward extension of the neck colour of the young ducks. Without having any nearer knowledge of the specimens in question it cannot be ascertained today anymore tho what extent these statements of Herman may be brought in connection with the age of the ♂♂ or the moulting.

Before Herman's discovery of the young ducks on the Mezőség ponds, the White-Headed Duck was, according to Stetter and Bielz, considered as a rare guest in Hungary, although, already Count Coloman Lázár received two young ducks from the Trataria marshland and one specimen from Bencenc (County of Hunyad, Transylvania). Also Zeyk has known it to be a bird of pas-

sage at the Mezőség ponds from they have been obtained also by Danford, Harvie Brown and Csató. From Petényi's work, published in the meantime, however, we learn that this duck could not have been such a rare sight ever then, because, according to Jancsó, its occurrence and breeding around the Mezőség ponds was evident at that time already. In the 30th and 50th years of the last century it was seen also on the Danube at Pest. The 5th June 1852 at the Madarassy Lake at Örkény (County of Pest) one adult ♂ was shot in nuptial attire. Also Komjáthy found it recently, breeding on the same spot. Likewise it was breeding at Disznótó in the County of Pest in 1855.

Petényi has known this duck also from the Fertő Lake where it was collected later on by Fászl. At the Velence Lake its presence has been ascertained by Ladislaus von Kenessey and Stephen von Chernel. By latter it was seen there at the breeding season without, however, finding a nest. In 1916 Kosztká found this duck settled around the Koltó-marshland at Izsák (County of Pest) where he used to watch it in the 80th years already. 1901 Chernel observed yet on 20th November 7-8 of these ducks on the Velence Lake and in 1904 Heinrich Schenk received one from Óverbász where it stayed over the winter.

Although the White-Headed-Duck is long ago known in Hungary and its breeding in Hungary has been ascertained by the presence of the down-ducks, description of its eggs and the discovery of its nest are of a much later date. Only J. von Madarász mentions in his extensive work called: »The Birds of Hungary« that on the 5th June 1896, two Englishmen found a set with six eggs at Gárdony. (Lake of Velence.) The set is now in the National Museum. After giving the measurements of the eggs of this set in the Hungarian text, the author mentions that also in the egg-collection of Mr. Ertl, commissioner

of forest, there was a set of six eggs which was found on the 20th May 1883 at the Lakes of Mezőség. The nest was made of reed and rush grass, lined with the feathers of the duck. Outside diameter 40 cm; inside diameter 20 cm; depth 12 cm. In the Hungarian text the measurements of the eggs are also enumerated. The 12 Hungarian eggs measure on an average 68.73×51.275 , maximal 71.8×51.7 and 70.1×53 , minimal 65×50.9 and 68.2×49.9 mm. Weights: 10.369, maximal 11.213, minimal 9.61 grammes. Compared with the measurements of eggs received from other countries, the Hungarian eggs are somewhat larger and the weight of their shell somewhat heavier.

Hereupon follow the observations and reflections made by different authors (since the publication of Herman's treatise), particularly those of Count Zedlitz, Spatz, Henke, Heinroth and Stresemann referring to the biology of this duck.

In conclusion author advises the Hungarian ornithologists to turn their attention to the solving of the following questions: How many eggs are contained in a complete set? In how many days are the eggs hatched by the ♀? Is the nest covered with reed, or is it covered by the ♀ when it leaves the set only, if even for a short time? At the Velence Lake, where great numbers of Coots are known to breed, is there any symbiosis noticeable between the White-headed Duck and the Coots?

DIE RUDERENTE (OXYURA LEUCOCEPHALA SCOP.)

Von Dr. EUGEN GRESCHIK, Ung. National-Museum,
Budapest
(Mit 1 Tafel)

IN DER an charakteristischen Formen reichen Vogelfauna Ungarns nimmt die Ruderente einen hervorragenden Platz ein. Ihr Brüten auf den Mezőséger Teichen wurde von Otto Herman festgestellt. Seine, im X. Bde der Math. és

Természettud. Közlemények 1873 erschienene Abhandlung in ungarischer Sprache, welche den Titel führt: *Erythra leucocephala* (L.) in der ungarischen Ornithologie, ist heute noch lesenswert. Die ungarischen Exemplare bestätigen die allgemeine Ansicht, es sei das ♀ kleiner als das ♂, nicht in allen Fällen. Es gibt grössere und kleinere ♂♂ und ♀♀. Doch scheinen die ♀♀ die Körpergrösse der grossen ♂♂ nicht zu erreichen.

Nach einer Tabelle über Flügel-, Schwanz- und Schnabellänge der vom Verfasser im Ung. National-Museum gemessenen Exemplare, folgt eine eingehendere Beschreibung des Prachtkleides des ♂ im März, des Gefieders des ♀ und eines Dunenjungen (gesammelt von Dr. J. von Madarász am Cikuder-See [Siebenbürgen] 1892. 9. VII). Das Prachtkleid der ♂ weicht in Ungarn gewöhnlich schon im Juni dem fahlere Sommerkleide. Anknüpfend an die Gefiederbeschreibung werden die Resultate der Untersuchungen O. Hermans über die Entwicklung und Veränderung der Kopffärbung der ♂♂ erwähnt, die in der erwähnten Abhandlung auch im Bilde dargestellt wurden. Danach war bei einem ♂ von Gyeke das Weiss auf der Stirn erst von kleinem Umfange, das Schwarz des Scheitels hinten mit dem Schwarz des Halses verbunden und das Weiss der Wangen durch einen vom Ohr hinabreichenden schwarzen Streifen 2 Teile geteilt; am Kinn viele schwarze Federn. Auge lichtbraun. Ein ♂ aus Mezőség hatte bereits die ganze Stirn weiss, das Schwarz des Kopfes war am Genick bereits unterbrochen, der Streifen unter dem Ohr verschwunden. Auge gelblichbraun. Bei einem dritten ♂ war der Kopf ganz weiss; nur am Scheitel ein schwarzer Fleck mit undeutlichen Grenzen, woraus Herman den Schluss zieht, der Kopf des ♂ werde im gewissen Alter ganz weiss. Auge goldgelb. Die Verwandlung wird nach diesem Autor durch das Ausbreiten des bei Weibchen und Dunenjungen vorhandenen weissen Streifs unter dem Auge,

sowie durch das Hinaufrücken der Halsfarbe der Dunenjungen, verursacht. Inwieweit diese Angaben Hermans mit dem Alter der ♂♂, oder aber mit der Mauser in Bezug stehen, ist heute ohne nähere Kenntnis der Exemplare nicht zu entscheiden.

Bevor Herman die Jungen auf den Mezöséger Teichen fand, wurde die Ruderente in Ungarn nach den Angaben von Stetter, Bielz als seltener Gast betrachtet, obzwar bereits Graf Koloman Lázár 2 Junge aus dem Tartaria-Sumpf und 1 Exemplar aus Bencenc (Kom. Hunyad) erhielt. Auch Zeyk kannte sie bloss als Zugvogel von den Mezöséger Teichen und von dorthier erlangten sie auch Danford, Harvie Brown und Csató. Aus den seither erschienen Petényischen Schriften wissen wir aber heute, dass diese Ente schon damals keine seltene Erscheinung gewesen sein konnte, war doch nach Jancsó bereits damals ihr Brüten auf den Mezöséger Teichen wahrscheinlich. In der 30-er, 50-er Jahren des verflossenen Jahrhunderts wurde sie auch auf der Donau bei Pest gesehen; 1852 wurde auf dem Madarassy-See bei Örkény (Kom. Pest) am 5. VI. ein altes ♂ im Prachtkleide erlegt. Hier fand sie neuerdings Komjáthy brütend. Ebenso brütete sie am Disznótó im Pester Komitate im Jahre 1853. Petényi war sie auch vom Fertő-See bekannt, wo sie später Fászl sammelte. Am Velenceer-See wurde sie von Ladislaus von Kenessey und Stephan von Chernel festgestellt. Letzterer sah sie dort auch während der Brutzeit, ohne ein Nest gefunden zu haben. Kosztka fand 1916 die Ente in dem Sumpfe Kolontó, bei Izsák (Kom. Pest) angesiedelt, wo er sie schon in den 80-er Jahren beobachtete. Am Velenceer-See wurden 1901 von Chernel noch am 20. November 7—8 Stücke beobachtet und Heinrich Schenk erhielt 1904 ein Exemplar aus Överbász, welches überwinterte.

Trotzdem, dass die Ruderente in Ungarn seit langem bekannt ist und auch

das Brüten durch Beobachten der Dunenjungen festgestellt war, wurde über das Auffinden des Nestes und der Eier erst viel später berichtet. Bloss J. von Madarász erwähnt in seinem grossen Werke: Die Vögel Ungarns, dass 1896 den 5. VI. zwei Engländer 1 Nest mit 6 Eiern bei Gárdony (Velenceer-See) fanden. Das Gelege befindet sich jetzt im Ung. National-Museum. Nach Mitteilung der Eiermasse dieses Geleges im ungarischen Text erwähnt Verfasser, dass ein Gelege von 6 Eiern sich auch in der Eiersammlung des Forstrates Ertl in Liptóújvár befand, welches 1883 den 20. V auf den Mezöséger Teichen gefunden wurde. Das Nest war aus Ried- und Binsen-gräsern gebaut, innen mit Federn der Ente ausgepolstert. Äusserer Durchmesser 40 cm, innerer Durchmesser 20 cm, Tiefe 12 cm. Auch die Masse dieser Eier werden im ungarischen Text aufgeführt. Die 12 ungarischen Eier messen im Durchschnitt 68.73×51.275 , Maximum 71.8×51.7 und 70.1×53 , Minimum 65×50.9 und 68.2×49.9 mm; Gewicht 10.369, Maximum 11.213, Minimum 9.61 g. Im Vergleich mit den aus anderen Gegenden bekannten Eiermassen sind die ungarischen Eier etwas grösser, das Gewicht der Schale etwas schwerer.

Es werden hierauf die seit der Abhandlung O. Hermans gewonnenen Beobachtungen und Reflexionen verschiedener Autoren, besonders diejenigen von Graf Zedlitz, Spatz, Henke, Heinroth und Stresemann über die Fortpflanzungsbiologie dieser Ente erwähnt.

Zum Schluss empfiehlt Verfasser den ungarischen Ornithologen, ihre Aufmerksamkeit folgenden, einer Lösung harrenden Fragen zu widmen. Wie viele Eier enthält das vollzählige Gelege? Wie viele Tage bebrütet das ♀ die Eier? Ist das Nest mit Rohr überbaut, oder wird es nur dann vom ♀ bedeckt, wenn dasselbe die Eier — wenn auch bloss auf kurze Zeit — verlässt? Ist auf

dem Velenceer-See, wo die Blässhühner bekanntlich in grossen Mengen brüten, zwischen Ruderenten und Blässhühnern eine Symbiose zu beobachten?

LE CANARD COURRONNÉ (OXYURA LEUCOCEPHALA SCOP.)

Par le Dr. EUGENE GRESCHIK, du Musée National
Hongrois, Budapest
(Avec 1 table)

DANS la faune ailée de la Hongrie, riche en formes caractéristiques, une place proéminente revient au Canard Couronné. Otto Herman a établi que cet oiseau couve sur les étangs de Mezőség. Son étude, parue en langue hongroise en 1873 dans le tome X. des »Matematikai és Természettudományi Közlemények« et intitulée: »L'Erismatura leucocephala (L.) dans la faune aliée hongroise« se lit encore aujourd'hui avec profit. Les exemplaires hongrois ne confirment pas dans tous les cas l'opinion générale, selon laquelle le ♀ serait plus petit que le ♂. Il y a des ♂♂ et des ♀♀ de différentes tailles. Cependant les ♀♀ ne semblent pas atteindre la taille des ♂♂.

Après un tableau concernant la longueur des ailes, de la queue et du bec chez les exemplaires mesurés par l'auteur dans le Musée National Hongrois, vient une description minutieuse de la robe somptueuse du ♂ en Mars, du plumage du ♀ et d'un jeune duveté (recueillis par le Dr. J. de Madarász sur le lac de Cikud en Transylvanie le 9 juillet, 1892). En Hongrie, le plumage de noce du ♂ fait généralement place, dès le mois de juin, au plumage d'été plus terne. En connexion avec la description du plumage, sont mentionnés les résultats des recherches de Otto Herman sur l'évolution et les modifications du coloris de la tête des ♂♂, dont l'image est également représentée dans l'étude en question. Selon ces recherches, chez un ♂ de Gyeke, le blanc sur le front est d'abord de faible étendue, le noir du sommet de la tête

relié par derrière avec le noir du cou et le blanc des joues divisé en deux parties par une bande noire, descendant de l'oreille; au menton beaucoup de plumes noires. Les yeux sont brun clair. Un ♂ de Mezözáh avait déjà le front blanc, le noir de la tête était déjà interrompu à la nuque, la bande venant de l'oreille avait déjà disparue. L'oeil était d'un brun jaunâtre. Chez un troisième ♂ la tête était tout à fait blanche, au sommet seulement une tâche noire au contours indistincts, d'où Herman conclut que la tête du ♂ devient tout à fait blanche à un certain âge. Les yeux étaient jaunes d'or. D'après cet auteur, la transformation est causée par l'élargissement de la bande blanche qui chez les femelles et les petits duvetés s'étend sous les yeux, ainsi que par l'allongement de la couleur du cou des petits duvetés. Dans quelle mesure ces observations de Herman sont elles en rapport avec l'âge des ♂♂, ou avec la mue, c'est ce qu'il est impossible de décider aujourd'hui sans aucune connaissance exacte des exemplaires.

Avant que Herman eût trouvé les jeunes sur l'étang de Mezőség, le canard couronné était, après les observations de Stetter, Bielz, considéré comme un hôte rare en Hongrie, bien que le comte Coloman Lázár eût déjà reçu deux jeunes du marais de Tartaria et un exemplaire de Bencenc (Comitat de Hunyad). Zeyk aussi ne les connaissait que comme oiseaux de passage des étangs de Mezőség, et c'est aussi de là qu'ils parvinrent à Danford, Harvie Brown et Csató. Mais aujourd'hui les écrits de Petényi, parus depuis, nous ont appris qu'à cette époque même, ce canard ne devait pas être un phénomène rare, puisque Jancsó estimait déjà qu'il couvait probablement sur les étangs de Mezőség. Dans les années 1830, 1850, il fut aperçu également sur le Danube, non loin de Pest; en 1852, le 5 juin, un vieux en plumage de nocces fut abattu sur le lac Madarassy près d'Örkény (Comitat de Pest), où Komjathy trouva récemment un de ces oise-

aux en train de couver. De même il couvait sur le Disznótó, dans le Comitat de Pest, en 1852. Petényi le connaissait aussi du lac Fertő, où il fut recueilli plus tard par Fászl. Sa présence sur le lac de Velence fut constatée par Ladislas de Kenessey et Étienne de Chernel. Ce dernier l'y vit aussi pendant la couvaison sans avoir trouver un nid. En 1916, Kosztka trouva ce canard établi dans le marais de Kolontó près d'Izsák (Comitat de Pest), où il l'avait déjà observé dans les années de 1880. En 1901, le 20 novembre, 7 à 8 individus furent encore observés par Chernel sur le lac de Velence et Heinrich Schenk reçut, en 1904, un exemplaire d'Óverbász qui avait hiverné.

Bien que le canard couronné soit connu en Hongrie depuis longtemps et que la couvaison ait été constatée également par l'observation de petits duvetés, la découverte du nid et des oeufs ne fut relatée que beaucoup plus tard. Seul J. de Madarász mentionne dans son grand ouvrage »Les oiseaux de Hongrie« que le 5 juin 1896 deux anglais trouvèrent un nid avec six oeufs près de Gárdony (lac de Velence). Ces oeufs sont aujourd'hui au Musée National Hongrois. Après avoir indiqué la mesure de ces oeufs, dans le texte hongrois, l'auteur mentionne qu'une ponte de nid de 6 oeufs, trouvé le 20 Mai, 1883 sur les étangs de Mezőség, se voyait aussi dans la collection du conseiller forestier Ertl à Liptóújvár. Il était fait de brins de joncs et de roseaux et rembourré intérieurement de plumes de l'oiseau même. Le diamètre extérieur mesurait 40 cm, le diamètre intérieur 20 cm, la profondeur 12 cm. Les mesures de ces oeufs sont indiqués également dans le texte hongrois. Les 12 oeufs hongrois mesurent en moyen 68.73×51.275 , au maximum 71.8×51.7 et 70.1×53 , au minimum 65×50.9 et 68.2×49.9 mm. Le poids en est 10.369 , maximum 11.213 , minimum 9.61 gr. En comparaison des mesures d'oeufs connus d'autres régions, les oeufs

hongrois sont un peu plus gros et le poids de la coquille un peu plus lourd.

L'auteur mentionne ensuite les observations recueillies depuis l'étude de O. Herman et les reflexions de divers auteurs, en particulier celles du comte Zedlitz, de Spatz, Henke, Heinroth et Stresemann sur la biologie de la reproduction de ce canard.

Pour conclure, l'auteur recommande aux ornithologues hongrois de consacrer leur attention aux questions suivantes encore en suspend: Combien d'oeufs contient la ponte complète? Combien de jour la ♀ couve-t-elle ses oeufs? Le nid est-il recouvert de roseau, ou bien n'est il couvert par la ♀ que lorsque celle-ci quitte ses oeufs, ne serait-ce que pour peu de temps? Peut-on observer sur le lac de Velence, où l'on sait que les foulques couvent en grande quantité, un symbiose entre foulque et canard couronné?

IL GOBBO RUGGINOSO (OXYURALEUCOCEPHALASCOPI)

Articolo del dott. JENŐ GRESCHIK, Museo Nazionale ungherese, Budapest

(Con una figura)

NELLA fauna degli uccelli ricca di forme caratteristiche dell'Ungheria il gobbo rugginoso occupa un posto distinto. La sua nidificazione nei laghi della regione del Mezőség è stata stabilita da Ottone Herman. La sua dissertazione, che in lingua magiara è apparsa nel 1873 nel volume X. della rivista »Matematikai és Természettudományi Közlemények« (Comunicazioni matematiche e di scienze naturali) e che porta il titolo »L'Erismatura leucocephala (L.) nell'Ornis magiara« ancora oggi è degna di essere letta. L'opinione generale degli esemplari magiari che la femmina è più piccola del maschio non è confermata in tutti i casi. Vi sono femmine e maschi di varie grandezze, più piccolo e più grandi. Sembra pero che le grandi fem-

mine non raggiungano la grandezza dei grandi maschi.

L'articolista comunica, in una figura, la lunghezza delle ali, delle code e dei becchi degli esemplari misurati al Museo Nazionale Ungherese, quindi descrive minutamente l'abito pieno di pompa che assume il maschio nel mese di marzo, le penne della femina e le penne d'un piumoso pulcino (raccolti dal dott. Gyula de Madarász presso il lago di Cikud in Transilvania il 9 luglio 1892). Nel mese di giugno l'abito nuziale dei maschi si cambia in un vestito estivo più sbiadito. Nella descrizione delle penne l'articolista ricerca gli esami di Otto Herman, i quali trattano dello sviluppo e della trasformazione del colore della testa e che nella dissertazione di cui sopra sono anche disegnati. Secondo essi la fronte di un maschio originario dal Gyeke era appena bianca, il colore del capo si estendeva fino al collo dello stesso colore ed il bianco delle gote era diviso in due parti da una striscia nera che scende giù dall'orecchio; il mento era coperto di molte penne nere. Gli occhi erano bruno-chiari. Invece un maschio di Mezözáh aveva la fronte interamente bianca, il colore nero della testa era interrotto nella nuca e la striscia sotto l'orecchio mancava. Gli occhi erano bruno-gialli. La testa di un terzo maschio era del tutto bianca, solo sul vertice del capo si trovava una macchia nera con i bordi pallidi, dal cui fatto l'Herman deduce che la testa del maschio in una certa epoca diventerà completamente bianca. Gli occhi erano giallo-oro. La trasformazione, secondo Herman, avviene in modo che la striscia che si trova nell'uovo e nel pulcino piumoso si estende sotto l'occhio allargandosi fino al collo del pulcino piumoso. Quale rapporto ci sia tra questi dati dell'Herman e l'età dei maschi oppure con la muta, senza una più esatta conoscenza degli esemplari oggi non è dato di decidere.

Prima che l'Herman avesse trovato

nei laghi del Mezőség i pulcini, secondo i dati di Stetter e Bielz, in Ungheria il gobbo rugginoso era ritenuto un ospite raro, benchè il conte Lázár Kálmán avesse raccolto dalla palude Tartaria due pulcini e uno da Bencenc (comitato di Hunyad). Anche Zeyk lo conosceva dai laghi del Mezőség solo come uccello di passaggio e da li acquistarono degli esemplari Danford, Harwie Brown e Csató. Ma dagli scritti di Petényi da allora pubblicatisi oggi sappiamo che il gobbo rugginoso già allora non poteva essere uccello raro perchè, secondo Jancsó, già in quei tempi la sua nidificazione nei laghi del Mezőség era verosimile. Tra il 1830 e il 1850 fu osservato anche presso il Danubio di Pest: il 5 giugno 1852 nel lago Madarassy presso Órkény (comitato di Pest) fu ucciso un vecchio maschio in abito nuziale. In questa località recentemente Komjáthy ne ha trovato la nidificazione. Ed è stato visto mentre covava nel 1953 nel Disznótó del comitato di Pest. Petényi lo conosceva già dal lago di Fertő, dove più tardi Fászl ne faceva la raccolta. Nel lago di Velence (comitato di Fehér) è stato trovato da László Kenessey e da Stefano Chernel. Quest'ultimo ivi ne ha osservato anche la covata, senza riuscire però a rintracciarne il nido. Kosztka ha osservato il gobbo rugginoso nel 1916 nella palu di Kolonto, presso Izsák (comitato di Pest) dove ebbe a vederlo già intorno al 1880. Nel lago di Velence ancora il 20 novembre del 1901 ne vide sette o otto esemplari, mentre nel 1904 Enrico Schenk ricevette da Overbasz un esemplare che vi svernava.

Benchè il gobbo rugginoso fosse noto in Ungheria da lungo tempo e, per tramite dell'osservazione dei pulcini, si sia riuscito a stabilire la sua nidificazione, i nidi e le uova furono trovate solo più tardi. Soltanto Gyula Madarász ricorda nella sua grande opera »Gli uccelli d'Ungheria« che il 5 giugno 1896 due inglesi rinvennero a Gárdony (Lago di Velence) un nido, nel quale si trovavano

6 uova. La covata ora si trova nel Museo Nazionale Ungherese. Nel testo magiaro l'articolista comunica le misure delle uova e ricorda che una covata composta di sei uova si trovava anche nella collezione di uova del consigliere forestale di Liptóujvár Ertl che fu trovata il 20 maggio 1883 nei laghi del Mezőség. Era fatta di carice e di giunchi, foderata interamente dalle penne del gobbo rugginoso. Il diametro esterno misurava 40 cm, quello interno 20 cm, la profondità 12 cm. L'articolista comunica anche le misure delle uova nel testo magiaro. La media delle misure delle dodici uova magiare e 68.73, 51.275, il massimo 71.8, 51.7 e 70.1, 53, il minimo 65, 50.9 e 68.2, 49.9 mm. il peso 10.369, il massimo 11.213, il minimo 9.61 gr. Le uova magiare, dunque, paragonate a quelle note di altre regioni, sono un po' più grandi, mentre

il peso del guscio è alquanto più pesante.

L'articolista quindi rileva le osservazioni e le riflessioni fatte intorno alla biologia della nidificazione del gobbo rugginoso fatte dopo la dissertazione di O. Herman da vari autori e specialmente dal conte Zedlitz, Spatz, Henke, Heinrich e Stresemann.

L'articolista, infine, richiama l'attenzione degli ornitologi magiare sulle seguenti questioni. Di quante uova consiste la covata completa? Quanti giorni sta l'uccello in sulle uova? Il nido è coperto di giunchi oppure viene coperto solo quando la femmina — seppure per breve tempo — lascia il nido? Nel lago di Velence dove, com'è noto, le folaghe covano in grande quantità, tra il gobbo rugginoso e la folaga qualche traccia di symbiosis?

I PARCHI NAZIONALI IN ITALIA E LA PROTEZIONE DELLA FAUNA E DELLA FLORA

Di Dott. M. MINIO, Venezia

LA CREAZIONE dei due Parchi nazionali, del Gran Paradiso nelle Alpi e degli Abruzzi nell' Appennino, rappresenta il risultato più notevole ottenuto in Italia, in linea generale, per la soluzione del problema della Protezione della natura.

Questo problema fu sollevato ed imposto, si può dire, all'opinione pubblica, dopo diversi tentativi isolati di vario esito, dalla Società Botanica italiana con una convinta ed esauriente Relazione (1911) del suo Segretario, e successivamente dalla Società Zoologica che esaminò in particolare la questione della fauna. Ne fu infatti conseguenza immediata la creazione della »Lega nazionale per la protezione dei Monumenti Naturali« e, con un programma anche più ampio, quella del »Comitato nazionale per la difesa del Paesaggio e dei monumenti« dovuta specialmente all'appoggio del Touring Club italiano.

La propaganda, fatta con amore e tenacia, non poteva tendere, in un primo tempo, che a formare nel paese la »coscienza« della questione e la convinzione della sua importanza; e quindi non vi si accompagnarono che iniziative singole, che furono in realtà coronate da successo, per la difesa di qualche località importante per ragioni geologiche o biologiche; in particolare per la difesa della fauna, e più precisamente della selvaggina, la legislazione della caccia non faceva i progressi pratici che i voti di molti cacciatori illuminati invocavano — e i risultati più concreti furono quelli ottenuti, entro i confini della propria attività dalla »Federazione delle Bandite italiane«.

Da un punto di vista più generale, si cominciò intanto a far voti per la creazione

d'un Parco nazionale — e l'occasione parve venuta quando il Parco istituito dal Governo Svizzero proprio sul confine italo-elvetico fece sorgere trattative fra i due Stati perché una protezione dello stesso tipo fosse stabilita, per un reciproco aiuto, nella valle che formava la continuazione di quella zona (alto bacino dell'Inn) in territorio italiano.

Ma la spinta definitiva per una soluzione del problema in questo senso fu data, dopo la guerra, da S. M. il Re, che si era già reso benemerito della fauna continuando, nelle sue riserve di caccia, la protezione dello stambecco, ivi salvato praticamente settant'anni prima dalla volontà del suo avo Vittorio Emanuele II. Quando, infatti, nel 1919, il Re cedette allo Stato alcuni suoi palazzi, offerse anche di cedere i 2200 ettari di quelle riserve, di sua proprietà, nel gruppo del Gran Paradiso, se lo Stato avesse creduto di istituirvi un Parco per la protezione della fauna e della flora alpina; e l'offerta, veramente regale, subito accettata, divenne realtà, che iniziò poi il funzionamento del Parco con le prime rapide vigorose decisioni del Governo fascista (1922).

Contemporaneamente, in seguito a una preparazione locale durata parecchi anni, si costituiva l'Ente autonomo per il Parco Nazionale d'Abruzzo (1921) e anche per questo il nuovo Governo emanava una legge (1923) che ne fissava l'area e l'ordinamento.

I due Parchi sono però diversi per varie ragioni: quello, più ampio (350 km²), del Gran Paradiso (Alpi Graie) situato in una regione fra 1500 e 4000 m. d'altezza, di carattere veramente alpino, incisa da valli profonde e dominata da vette gigantesche ricche di ghiacciai, è una riserva faunistica rigorosa e una riserva vegetale liminata; quello d'Abruzzo (180 km²), col carattere ben diverso della montagna appenninica, tra 1100 e 2200, si propone bensì di proteggere la foresta ed il paesaggio, e le più interessanti specie della fauna e della flora, ma senza quell'esclusione delle abitazioni umane che può realizzare più da vicino la natura vergine, anzi cercando di usare le attrattive stesse del paesaggio per creare una zona di soggiorno piacevole.

Malgrado tali differenze, sono due ampie zone dove la protezione degli animali e delle piante è largamente assicurata, sicché potranno anche servire, fino a un certo punto, come centri di diffusione delle specie nelle località vicine; ed hanno come ufficio specifico, il primo, la conservazione dello stambecco, il secondo quella dell'orso e del camoscio d'Abruzzo (*Rupicapra ornata*). Ed è interessante inoltre, al Gran Paradiso, la reintroduzione di alcune specie che ne erano proprie e solo recentemente erano scomparse, fra cui l'urogallo e il francolino di monte (*Tetrao urogallus* e *T. bonasia*) e, nell'Abruzzo, una speciale difesa della lelvaggina, per cui la protezione non è estesa a tutti gli animali da preda, essendo permessa — anzi premiata — l'uccisione di quelli che sono a questo riguardo più dannosi.¹

Gli effetti che i Parchi si propongono, data la loro recente istituzione, non si potranno vedere nel loro complesso che in un tempo non breve — perché si tratta, in parte, di ricostituire una ricchezza di fauna e di flora che andava rapidamente diminuendo, e, in parte, di un nuovo equilibrio che si stabilirà fra i fattori biologici, con la soppressione dell'azione distruttrice dell'uomo, anzi, per il Parco del Gran Paradiso, con la quasi completa eliminazione di ogni suo intervento perturbatore.

¹ Sono: lupo, volpe, tasso, martora, faina, donnola, gatto selvatico, aquila, falchi, gufo reale, corvi, ghiandaia e gozza.

E occorrerà del tempo anche solo per avere i dati necessari a tali confronti, perchè poco sicuri, e limitati a poche specie sono quelli che possediamo per gli anni anteriori (specie dal 1915 al 1921).

Però alcuni risultati si vedono già, e sono più confortanti di quanto non si potesse sperare. Basti pensare che gli stambecchi, che dal bracconaggio e dalla caccia senza freno dell'immediato dopoguerra erano stati quasi distrutti, e che ancora nel 1925 si credeva che avrebbero richiesto un decennio per riguadagnare il primitivo numero di circa 3000, già in quest'anno (1928) si è calcolato abbiano raggiunto i 2800. E gli stessi camosci, che pur non sono animali stazionari e quindi escono dal Parco per diffondersi anche dove la caccia ne è permessa, in 6 anni son già risaliti da 1000 a 1600.

Certo, interessante sarà specialmente il risultato riguardo agli uccelli, sia per le cause geografiche che ne determinano le sedi e regolano le migrazioni — per cui l'asilo offerto dalle due zone protette non potrà far sentire gli effetti che entro certi limiti, — sia perché proprio per essi sono più scarse le notizie, essendo ancora in formazione il Museo che dovrà raccogliere i rappresentanti della fauna nel Parco d'Abruzzo e solo cominciata una prima esplorazione della fauna del Gran Paradiso, fatta di contributi più che altro relativi agli invertebrati.¹

Ad ogni modo, il primo passo in questo senso è compiuto. E i risultati che negli anni prossimi si potranno riconoscere, e che è da augurare sieno confortanti anche in sé stessi, saranno certo contributi utili per lo studio del problema generale e di quelle altre sue soluzioni che, o aumentando il numero dei Parchi o modificando le leggi sulla caccia (e provvedimenti del Governo in questo senso si annunciano proprio ora), potranno essere esaminate e sperimentate.

NEMZETI PARKOK OLASZORSZÁGBAN. A FAUNA ÉS FLÓRA VÉDELME

Irta: dr. M. MINIO, Venezia

AZ ALPESI Gran Paradisóban és az appennini Abruzzokban két nemzeti park létesítése a legnevezetesebb eredményt jelenti Olaszországra nézve a természetvédelem problémájának megoldása terén.

Ezt a problémát különböző eredményű elszigetelt kísérlet után az Olasz Botanikai Társaság meggyőző és kimerítő titkári jelentésével rákényszerítette a közvéleményre (1911), utána pedig az Állattani Társaság tette ezt, amely különösen a fauna kérdését vizsgálta behatóan. Ennek közvetlen folyamán alakult meg tulajdonképpen a »Természeti Kincseket Védő Nemzeti Liga« és egy még tágabb programmal a »Tájakat és természeti

kincseket védő nemzeti bizottság«. Ez utóbbi különösen a Touring Club Italiano támogatásának köszönheti keletkezését.

A propaganda, amelyet szeretettel és kitartással folytattak, eleinte csak arra törekedhetett, hogy az országba kialakítsa e kérdés »megértését« és fontosságának tudatát. Ezek eleinte csak egyéni kezdeményezések voltak, de ezeknek köszönhetőek az elért sikerek, amelyek geológiai vagy biológiai szempontból nevezetes helyek megóvására törekedtek. Főleg a fauna, vagy még pontosabban a vadállomány megóvása érdekében a vadászati törvények nem mutattak olyan gyakorlati fejlődést, mint amelyet nagyon sok felvilágosult vadász sürgetett. A legkonkrétebb eredményeket az »Olasz vadászterületek szövetsége« a saját tevékenységének keretei közt érte el.

Egyre hangosabban nyilatkozott meg

¹ Sono pubblicate nel »Parco nel Gran Paradiso«, vol. II. (Torino, 1928.)

az óhaj egy Nemzeti Park létesítése érdekében. Az alkalom elérkezettnek látszott, amikor a svájci kormány által éppen az olasz-svájci határon létesített park érdekében tárgyalások indultak meg a két állam közt oly irányban, hogy egymás kölcsönös segítségével ugyanolyan típusu védelemben állapodjanak meg az Inn felső medencéjében, mely az olasz királyság területén folytatódik.

De a probléma megoldása felé a végső lökést a háború után Ő felsége az olasz király adta meg, aki már a fauna egyik jótévőjének is bizonyult akkor, amikor a saját vadászterületén folytatta a zergék védelmét, amelyeket már előde, II. Viktor Emánuel 70 évvel ezelőtt megmentett a kipusztulástól. Amikor 1919-ben a király az államnak átengedte néhány palotáját, felajánlotta egyúttal a Gran Paradiso-csoportban saját tulajdonát alkotó vadászterületének 2200 hektárját is, azzal a feltétellel, hogy az állam ott az alpesi fauna és flóra megóvása érdekében parkot létesítsen. E királyi ajándékot akkor el is fogadták. Jelenleg a fascista kormány első gyors és erélyes intézkedései folytán ezen ajándék mint Nemzeti Park azonnal meg is kezdhette működését (1922).

Egyidejűleg megalakult az »Abruzzoi Nemzeti Park-Egyesület« (1921) és az új kormány erre vonatkozólag védelmi törvényt is hozott (1923), amely meghatározta ennek működését, területét és hatáskörét.

A két park különbözik egymástól többféle okból. A nagyobbik (350 km²) a Gran Paradisóban (Grai Alpok), amely 1500—4000 méter magasságban fekszik, valóban alpesi jellegű, mély völgyek és óriási havasok között egy hatalmas sanctuáriumja a faunának és szűkebb keretek közt a flórának is. Az abruzzói park (180 km²), amely lényegesen különbözik az appennini hegyvidéktől és 1100 és 2000 méter magasságban fekszik, arra szolgál, hogy megvédje az erdőséget és a természeti szépségeket, továbbá a fauna és a flóra legértékesebb fajtáit. Iparkod-

tak azonban e sanctuáriumot üdülőhelyként is a nagyközönségnek biztosítani.

E különbségek ellenére is a két nagy kiterjedésű rezervátumban az állatok és növények védelme teljes mértékben van biztosítva; sőt még arra is való, hogy egyes fajok tenyésztési központul is szolgáljanak a szomszédos vidékek részére. Tulajdonképeni hivatásuk első sorban a vadkecske, másodsorban medve és abruzzoi zerge (*Rupicapra ornata*) megóvása. Fontos a Gran Paradisora nézve ezenkívül néhány olyan fajtának az újbóli bevezetése is, amelyek itt éltek és csak újabban tűntek el, ilyenek többek közt a *Tetrao urogallus* és a *Tetrao bonasia*. Az Abruzzokban fontos a vadállomány különös védelme, amely azonban nem terjed ki minden ragadozóra, miután meg van engedve, sőt jutalomban is részesül az, ki a legkártékonyabbakat pusztítja.

A parkok által elérendő eredmények, tekintve, hogy nemrég alakultak meg, csak hosszabb idő múlva fogják hatásukat éreztethetni, mivel annak a gazdag faunának és flórának a visszaállításáról van szó, amely az utóbbi időben oly rohamosan megfogyott.

Hogy összehasonlíthassuk az elért eredményeket, ahhoz idő kell, mivel az 1915—1921. évekről rendelkezésünkre álló adatok még nem eléggé megbízhatók és csak egyes fajtákra vonatkoznak.

De mutatkozik itt-ott szaporulat is, amely máris reményeken felül áll. Elég legyen említeni, hogy a vadkecskék, amelyeket közvetlen a háború után a féktelen vadászás és vadászat úgyszólván teljesen kiirtott és amelyekről még 1925-ben azt hitték, hogy legalább 10 évbe kerül, hogy kb. 3000-re rúgó eredeti állomány visszaállíttassék, a számítások szerint számuk már az idén (1928) elérte a 2800-at.

És maguk a zergék, annak ellenére, hogy nem egy helyhez kötöttek, mivel a parkból kijuthatnak olyan helyekre is, ahol vadászatuk meg van engedve, számuk hat év alatt mégis 1000-ról 1600-ra emelkedett.

Kétségtelenül különösen értékes lesz ez az eredmény a madarakra nézve. Igaz, hogy ezen viszonyok mellett csak bizonyos szűk határok közt fogják azok egyelőre hatásukat éreztetni, mégis a jelenleg szervezés alatt álló múzeum lesz hivatva az abruzzói parkban élő fauna példányait összegyűjteni, mivel csak most kezdődött meg a Gran Paradiso faunájának első felkutatása, amely sok érdekességgel kecsegtet.

Mindenesetre ebben az irányban az

első lépés már meg is történt. Azok az eredmények pedig, amelyek már a legközelebbi években jelentkezni fognak és amelyek remélhetőleg örvendetesek is lesznek, valóban értékes adatokat fognak szolgáltatni az általános probléma és a többi megoldási módok tanulmányozásához, amelyek úgy a parkok számának szaporításával, mint a vadászati törvények módosításával (és erre vonatkozólag épp most kormányintézkedések is vannak folyamatban) vizsgálat és kísérlet tárgyává tehetők.

A SZOMBATHELYI 1928. ÉVI MEZŐGAZDASÁGI ÉS IPARI KIÁLLÍTÁS MADÁRVÉDELMI CSOPORTJÁNAK ISMERTETÉSE

Irta : dr. FROMM GÉZA

A SZOMBATHELYI kiállítás, a maga külsőségeivel és méreteivel messze meghaladta a vidéki kiállítások szokott színvonalát, sőt a kiállítási épületek szépsége még a legszebbekkel is méltán felveszi a versenyt, mert mindegyik jó 10 méter magas, kettős fedelű, felső világítású, 80—100 méter hosszú, többfülkés helyiség, amelynél alkalmasabbat kiállítási célra elképzelni nem is lehet. (Sajnos ismét egy nagy életerős gyár megállásáról van szó, melyben Trianon óta meghalt a munka. Hány derék munkás vesztette el napi kenyerét e gyár megszünte folytán, amelyet mivel üresen állott felhasználtak a kiállítás céljaira. (Szerk.)

A Magyar Királyi Madártani Intézet kiállítása a madárvonulás, madárelterjedés, gyűrűzés, a madarak táplálkozási viszonyai, gyomortartalom, ezekből megállapított gazdasági jelentősége, szükséges védelme és a vonatkozó irodalom tekintetében nyújt érdekes adatokat. Képek, térképek, eredménykimutatások, könyvek, fészkelők vonzzák oda a közönséget.

Az első magyar fészekodugyár kiállításában, igen izléses összeállításban látjuk a csinos és rokonszenves etetőházakat, kedves kis ablaktetőket, fészkelő és lakóodvakat.

Nem hiszi, nem tudja senki, aki nem próbálta és nem élvezte, hogy mennyire vonzó és kedves cselekedet a madarak megtelepítése és téli etetése ezekkel az eszközökkel. Alig van kellemesebb időtöltés ezen örök élénkséggel, változatos-sággal, gyönyörködtető madáreltetet közelről megfigyelni, melyet kevés költséggel és fáradtsággal a madárvédelmi eszközök révén szerezhetünk. A madárvédelmi eszközök megszerzése és alkalmazása ezenkívül hasznos és szükséges a gazdaságban, sőt szinte nélkülözhetetlen, ha tudjuk, hogy a legérzékenyebb kárt ott a rovarvilág okozza s a rovarok közt a legnagyobb rendet a madár teremt.

A Magyar Ornithologusok Szövetségének kiállítása: az erő jegyében született fiatal társulás ez alkalommal mutatkozott be először a nyilvánosság előtt. Tulajdonképpen lelkes és áldozatrakész szakértő gárda ez, amely nagy ügyszeretettel, sok munkával és költséggel tömörült a madárvédelem művelésére és kedveltetésére. Ötnyelvű folyóirata a »Kócsag« fényes és értékes kiállításban, évente négyszer

jelenik meg. Ennek kiállítási számát Bethlen István miniszterelnök úr a kiállítás megtekintésekor kegyes volt átvenni és elfogadni. A kiállítás díszai: a remekül tömött kigyászó sas, a galambász héja, az utolérhetetlen művészettel tömött gyurgyóka, barkós cinke, törpe kuvik, továbbá sok madárkép és madártollgyűjtemény és sok egyéb.

Igen értékes nevezetessége volt a kiállításnak Chernel István munkái között képes albuma, a hagyatékban talált madárképekből, amely meglepetésül bizonyította, hogy Chernel nemcsak elsőrendű tudós, gazda, költő, hanem ihletett kezű művészegyéniség is volt egyszemélyben.

A képgyűjtemény Chernel István, Naumann és Brehm művészképeiből mutatott be 80 remek darabot, különben magábanvéve képművészeti kiállításnak is elsőrendű volt.

A kiállításon 32 kiállító vett részt 127 madárral, 36 fészekkel és tojással. Hét külföldi egyesület madárvédő táblázatai és népszerűsítő irományai is szerepeltek a kiállításon.

A kiállítás rendezése a következőképen alakult: A madárvilág és madárvédelem bemutatása természetben, készítményekkel, képpel, írásban, esetleg szóbeli előadással. A madarak kedvessége, szépsége, érdekessége, alakjai, röpképei, művészete, értelmessége. A madártojás és madárfejlődés. A gazdálkodás ellenségei és barátai. Káros és hasznos rovarok, madarak. A madarak haszna. A madarak ellenségei. A madárvédelem. Módjai: a madarak nem bántása, bántani nem engedése, tilalmi idők, büntető törvények, fészkelő helyek, sűrűs ághelyek készítése, fészkek, odúk, költő üregek elhelyezése, itatók, etetők, napraforgó, bogyós sűrűség, téli etetés, a madarak ellenségeinek irtása, ellenük való biztosítás, a madarak életviszonyainak tanulmánya, figyelése, tenyésztés, ismeretterjesztés, szervezkedés. A külföldi madárvédelem. Irodalom. Képek.

A kiállítás madárvédelmi csoportja iránti érdeklődés minden várakozást felülmúlt.

REVIEW ON THE BIRD
PROTECTION SECTION OF THE
1928 AGRICULTURAL
AND INDUSTRIAL EXHIBITION
IN SZOMBATHELY

By GÉZA FROMM

THE Szombathely exhibition in its external appearance and dimension has far surpassed the ordinary level of country exhibitions. The architectural beauty of the buildings alone is sufficient to attract attention, each being at least 10 metres high and 80—100 long, with double roofs and roof lights. More suitable buildings for exhibition purposes cannot be imagined. (They used to be factory buildings, but owing to the Treaty of Trianon, also this factory, like so many others, was obliged to

dispose of its machinery and dismiss all its workers.)

The exhibition of the Royal Hungarian Institute of Ornithology offered very interesting data concerning the migration and propagation of birds, their habits of feeding, and their economic importance ascertained on the basis of these data. Furthermore methods of protection were shown and the exhibition also included works of reference on ornithology.

The First Hungarian Nest-Box Factory exhibited neat and cosy-looking feeding houses, window-roofs, nesting and breeding boxes in tasteful grouping.

The Association of Hungarian Ornithologists, this young Association, strongly sponsored at its birth, made its first appearance before the public. Its mem-

bers are an enthusiastic, generous group of experts who, not sparing work and expense, have combined their efforts for the popularisation and cultivation of bird protection.

Among the chief attractions of the exhibition were the works of Stephen Chernel and his illustrated album proving that Chernel was not only an eminent scientist, farmer and poet, but also a great artist.

The collection of pictures contained about 80 magnificent paintings by Stephen Chernel and artistic reproductions by Naumann and Brehm.

Thirty-seven local exhibitors took part in the exhibition and showed 127 birds and 36 nests with eggs. Also two foreign Associations participated with tables of statistical data on bird protection and other propaganda literature.

The exhibition embraced the following subjects:

The realm of birds and their protection in pictures, in models, in writing and also in lectures. The beauty, sweetness, form, flight, artistic talents and intelligence of birds. Bird-eggs and their development and the growth of birds. Enemies and friends of farmers. Harmful and useful birds and beetles. Bird Protection. Its methods: Non-disturbance of birds, the prevention of disturbance. Close season. Penal codes. Nesting places, the preparation of nests, boxes, breeding boxes and their placing, feeding and drinking places, sunflower-seed, berries, bushes, thickets, winter feeding, extermination of the enemies of birds, study of circumstances endangering bird life, observation and breeding. Foreign bird protection, literature, pictures, illustrations.

The interest manifested in the bird protection exhibition exceeded all expectations.

GRUPPE: VOGELSCHUTZ AUF DER LANDWIRTSCHAFTS- UND GEWERBEAUSSTELLUNG SZOMBATHELY, 1928

Von dr. GÉZA FROMM, Szombathely

Die Ausstellung übertraf schon im Äusseren und durch ihre Ausdehnung bei weitem das gewohnte Niveau derartiger Veranstaltungen in der Provinz. Es waren da Räume mit Oberlicht, 10 m hoch und 80—100 m lang, wie sie vollkommener nicht erdacht werden könnten. (Leider handelt es sich wieder um die Betriebseinstellung einer grossen Fabrik, weil seit Trianon ohne Arbeit. Wie viele brave Arbeiter verloren dadurch ihr tägliches Brot. Die leeren Räume wurden zu dieser Ausstellung verwendet. Red.)

Das Kgl. Ung. Ornith. Institut bot interessante Daten über Vogelzug, Verbreitung, Beringung, Nahrung, Mageninhalt, wirtschaftliche Bedeutung, Vogelschutz und dessen Literatur. Bilder, Karten, Tabellen, Bücher, brütende Vögel nahmen die Aufmerksamkeit des Publikums in Anspruch. Die I. Ungarische Nisthöhlenfabrik zeigte geschmackvoll gruppiert, zweckentsprechende Futterhäuser, kleine Fensterfütterungen, Nist- und Wohnhöhlen.

Die Ausstellung des Bundes Ungarischer Ornithologen, dieser kräftig emporstrebenden jungen Vereinigung, trat diesmal zum erstenmal vor die Öffentlichkeit.

Besonders interessant war das Bilderalbum Stephan von Chernels, welches in seinem Nachlasse aufgefunden, ihn überraschenderweise auch als routinierten Künstler vorführt.

Die Bildersammlung zeigte 80 herrliche Stücke, den Bildern von Chernels, Naumanns und Brehms entnommen.

Die Ausstellung wurde von 32 Ausstellern mit 127 Vögeln, 36 Nestern und Eiern beschickt. Es waren auch Vogelschutztabellen und Flugschriften 7 ausländischer Vereine ausgestellt.

Das Arrangement der Ausstellung gestaltete sich folgenderweise:

Demonstration der Vogelwelt und des Vogelschutzes in der Natur, mit Präparaten, Bildern, Schrift und eventuell mündlichem Vortrag. Die Lieblichkeit, Schönheit, Besonderheit, Formen, Flugbilder, Kunst, Intelligenz der Vögel. Das Vogelei und die Entwicklung. Feinde und Freunde der Landwirtschaft. Schädliche und nützliche Insekten, Vögel. Nutzen der Vögel. Feinde der Vögel. Der Vogelschutz und seine Methoden: Weder stören, noch eine Störung der Vögel zulassen, Schonzeiten, Strafgesetze, Herstellen von Brutplätzen und dichten Zweigstellen, Aushängen von Nestern, Nisthöhlen und Nisturnen, Tränken, Futterhäser, Sonnenblumen, Beerenbüschel, Winterfütterung, Vertilgen der Vogelfeinde, Sicherstellung vor denselben, Studium und Beobachten der Lebensverhältnisse der Vögel, Züchten, Verbreitung der Kenntnisse, Organisation. Der Vogelschutz im Ausland. Literatur. Bilder.

Das Interesse des Publikums an der Vogelschutzgruppe der Ausstellung übertraf alle Erwartungen.

LA SECTION DE LA PROTECTION DES OISEAUX A L'EXPOSITION INDUSTRIELLE ET AGRICOLE DE SZOMBATHELY EN 1928.

Par M. GÉZA FROMM, Szombathely

L'EXPOSITION de Szombathely dépassait de beaucoup, par son cadre et ses mesures, le niveau habituel des expositions de province, et l'on peut même dire que, pour la beauté des édifices, elle peut rivaliser avec les plus belles, car chacun de ceux-ci est un local mesurant bien 10 mètres de haut, à double toit, éclairé par en haut, long de 80 à 100 mètres et comprenant plusieurs box, et tel qu'il serait difficile d'en imaginer de plus approprié à une exposition. (Note de la Rédaction: Malheureusement,

il s'agit ici d'une grande fabrique où le travail a du cessé depuis Trianon. Combien de braves ouvriers ont perdu leur pain quotidien par la cessation du travail en cette fabrique qui — se trouvant vide — a été utilisée pour cette exposition).

L'exposition de l'Institut Ornithologique Royal Hongrois offre des données intéressantes en ce qui concerne les migrations des oiseaux, les aires d'expansion, leur mode de nourriture, leur volume stomacal, l'importance économique et le droit à la protection qui en résultent, et les ouvrages parus à ce sujet. Des gravures, des cartes, des tableaux des résultats obtenus, des livres, des nids artificiels, etc., y attirent le public.

A l'exposition de la première fabrique hongroise de nichoirs se voient présentés avec beaucoup de goût des mangeoires jolies et engageantes, de gentilles petites mangeoires pour fenêtre, des nichoirs et des creux à nicher.

L'exposition de la Fédération des Ornithologues Hongrois, cette jeune société née sous le signe de la Force, fait ses débuts devant le grand public à cette occasion. C'est, à proprement parler, une falange de spécialistes enthousiastes et dévoués, rassemblés pour cultiver et propager avec amour, avec tout leurs efforts et au prix de sacrifices matériels la cause de la protection des oiseaux.

Une curiosité très précieuse de cette exposition était, parmi les ouvrages d'Étienne Chernel, son album illustré avec les images d'oiseaux trouvés dans sa collection et qui prouva que Chernel n'était pas seulement un savant, un économiste et un poète de premier ordre, mais aussi un artiste adroit et inspiré.

La collection d'images présente 80 pièces magnifiques des illustrations artistiques d'Étienne Chernel, de Naumann et de Brehm. D'ailleurs, elle constitue en elle-même une exposition de tout premier ordre.

A l'exposition ont pris part 32 exposants avec 127 oiseaux et 36 nids avec leurs oeufs. Des tableaux et ouvrages de vulgarisation consacrés à la protection des oiseaux et provenant de 7 associations étrangères figuraient aussi à l'exposition.

Cette exposition était réglée de la manière suivante: Présentation du monde ailé et de la protection des oiseaux en nature, avec objets préparés, images, imprimés et éventuellement conférences orales. La grâce, la beauté des oiseaux, l'intérêt qu'ils présentent, leurs formes, leurs vols, leur art, leur intelligence. Les oeufs et le développement des oiseaux. Les ennemis et les amis de l'agriculture. Insectes et oiseaux, nuisibles et utiles. Utilité des oiseaux. Les ennemis des oiseaux. La protection des oiseaux. Modes de protection: bonté pour les oiseaux, interdiction de leur faire du mal, période d'interdiction de la chasse, lois répressives, lieux de nidification, confection de fourrés, nids, creux, aménagement de creux propres à la ponte, abreuvoirs, mangeoires, grais de tournesol baies, fourrés, affouragement hivernal, destruction des ennemis des oiseaux, assurances contre ces ennemis, étude et observation de la vie des oiseaux, élevage, vulgarisation et organisation. La protection des oiseaux à l'Étranger. Bibliographie. Images.

L'intérêt suscité par le groupe de la protection des oiseaux surpassait toute attente.

RASSEGNA SUL GRUPPO
DELLA DIFESA DEGLI UCCELLI
DELL'ESPOSIZIONE AGRARIA
ED INDUSTRIALE
DI SZOMBATHELY 1928

Del Dott. GÉZA FROMM

L'ESPOSIZIONE di Szombathely, con le sue esteriorità e con le sue misure ha superato di gran lunga l'abituale livello delle esposizioni provinciali, anzi per la bellezza degli edifici dell'esposi-

zione può stare accanto a quelle più belle, poichè ogni edificio ha un'altezza di buoni 10 metri, con doppio tetto, con l'illuminazione superiore, della lunghezza di 80—100 metri, divisi in diversi locali, adattissimi a questo scopo. (Si tratta, purtroppo, della cessazione di un'altra grande e vitale fabbrica, nella quale dopo Trianon è morto il lavoro. Quanti bravi operai hanno perduto il pane quotidiano in seguito alla cessazione della fabbrica, la quale essendo vuota è stata adoperata per gli scopi dell'esposizione.

L'Esposizione dell'Istituto Ornitologico Ungherese presenta dei dati interessanti sulla venuta degli uccelli, sulle condizioni di alimentazione degli uccelli, sull'importanza economica degli uccelli, sulla difesa e sulla letteratura concernente gli uccelli. Il pubblico è attratto ivi da quadri, da cartine, da specchietti, da libri e da pubblicazioni sulla nidificazione.

Nella mostra della prima fabbrica ungherese di nidi incavati si vede una collezione ordinata con ottimo gusto di eleganti e simpatiche mangiatoie, di nidi, di covi per la nidificazione e di covili incavati.

L'esposizione dell'Associazione degli ornitologi ungheresi è nata per fare una dimostrazione di forza ed in quest'occasione si è presentata per la prima volta dinanzi al pubblico. Si tratta di un gruppo di competenti pieni d'entusiasmo e di spirito di sacrificio, riunitisi con molto amore per la causa, con molto lavoro e con molta spesa per coltivare e popolarizzare la difesa degli uccelli.

Una delle curiosità più preziose dell'esposizione era costituita dall'album illustrato del mondo degli uccelli di Stefano Chernel, perchè da esso è risultato, e non senza sorpresa, che egli era non solo uno scienziato, un possidente ed un poeta di prim'ordine, ma nello stesso tempo anche una personalità artistica di mano assai ispirata.

La collezione fotografica presenta 80 meravigliose fotografie di Stefano Chernel, Neumann e Brehm, collezione che anche come esposizione fotografica sarebbe di prim'ordine.

All'esposizione hanno preso parte 32 espositori con 127 fotografie, con 36 nidi e uova. Sono stati esposti anche gli specchietti e le pubblicazioni per la vulgarizzazione popolare di sette associazioni estere.

L'organizzazione dell'esposizione era divisa come appresso: Presentazione del mondo degli uccelli e della difesa degli stessi in natura con preparati, con quadri, in iscritto ed eventualmente con conferenze orali. La grazia, la bellezza, le qualità interessanti, le forme, le figure fugaci, l'arte e l'intelligenza degli uccelli.

Le uova e lo sviluppo degli uccelli. I nemici e gli amici dell'economia rurale. Insetti dannosi ed utili, gli uccelli. L'utilità degli uccelli. La difesa degli uccelli. Modalità: non nuocere agli uccelli, divieto di nuocere ad essi, epoche di divieto, leggi penali, luoghi di nidificazione, preparazione di ramificazioni fitte, collocamento di nidi, di beveratoi, di mangiatoie, girasole, alimentazione invernale, distruzione dei nemici degli uccelli, assicurazione contro di essi, studio delle condizioni di vita degli uccelli, osservazione, allevamento, vulgarizzazione, organizzazione. Difesa degli uccelli all'estero. Bibliografia. Quadri ed illustrazioni.

L'interessamento verso il gruppo della difesa degli uccelli dell'esposizione ha superato ogni aspettativa.

A »MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGE« ORSZÁGOS NAGYGYŰLÉSE PÜNKÖSD VASÁRNAPJÁN KAPOSVÁROTT

ÜNNEPIES keretek között és szokatlan nagy érdeklődés mellett tartotta meg a Magyar Ornithologusok Szövetsége (M. O. Sz.) első országos nagygyűlését pünkösdi vasárnapján Kaposvároton a vármegyeház nagytermében. A fővárosból érkező vendégeket, élükön Pfeiffer Gyulával, az erdészet fejével, előző nap este dr. Vének György polgármester és Földváry Miksa, a MOSz. alsódunántúli kerülete ü. v. elnöke, erdőigazgató vezetésével alakult helyi bizottság fogadta a pályaudvaron. Este ismerkedési vacsora volt a Turul-szállóban. Másnap 10 órakor impozáns keretek között nyitotta meg az országos elnökség a nagygyűlést. A Kormányzó Ő főméltósága a MOSz. fővédnöke képviseletével megbízott Fischer Ferenc főispánt betegsége gátolta meg ezen misszió teljesítésében. József főherceg Ő fensége a MOSz. védnöke képviseletében nagyszentmiklósi vitéz Dréhr Endre huszárszázados szárnysegéd, Mayer János földművelésügyi miniszter a MOSz. díszelnöke képviseletében Pfeiffer Gyula miniszteri tanácsos, az erdészeti főosztály főnöke; gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszternek a MOSz. díszelnökének képviseletében dr. Kupcsay Felicián min. tanácsos jelent meg. Somogy vármegye főispánjának Fischer Ferencnek az alsódunántúli kerület elnökének képviseletében báró Weisenbach Iván vármegyei főjegyző, dr. Vének György polgármester, Földváry Miksa min. tanácsos, erdőigazgató a MOSz. alsódunántúli kerületének ügyvezető elnöke, Véssey Mihály min. tanácsos, erdőigazgató a MOSz. felsódunántúli kerületének ügyvezető elnöke, Bálványossy László, a zalavári apátság ornithologus főerdésze. A MOSz. országos elnöksége képviseletében: dr. szalóki Navratil Dezső országos elnök, egyetemi tanár, dr. Greschik

Jenő ügyvezető alelnök, Radetzky Zoltán jegyző. Továbbá a hazai madártan legjelentősebb képviselői, élükön Csörgey Titusz, a m. kir. madártani intézet igazgatója, dr. Lovassy Sándor gazdasági főtanácsos, a keszthelyi gazdasági akadémia igazgatója, dr. Nagy Jenő debreceni református kollégiumi tanár, Radetzky Dezső székesfehérvári ornithologus és még számosan a közélet előkelőségeiből, a cserkészlet, az erdészet, gazdaszat, vadászat, kertészet, selyemhernyótenyésztés köréből.

A vármegyeház nagytermét zsúfolásig megtöltő előkelő közönség előtt dr. szalóki Navratil Dezső elnöki megnyitójában megemlékezett a fiatal szövetség megalakulásáról és annak rohamos fejlődéséről. A szövetség célja a madártan művelése és a madárvédelemnek minél intenzívebb úton való terjesztése. Herman Ottó, Darányi Ignác és Chernel István halálával hazánkban a madarak iránti érdeklődés, a madárvédelem hathatós propagálása társadalmi téren a nép között, erősen megcsappant. Oka ennek a veszített háború után való gazdasági és anyagi nehézségekben is kereshető. A fiatal alakulat távolról sem akarja a meglévő intézmények köreit sérteni, sőt ellenkezőleg, azok létezését és fellendülését akarja elősegíteni, a társadalom minden rétegének belevonásával. A külföld példáján okulva csakis így lehet e téren eredményt elérni. Ehhez azonban szükség volt egy lap megindítására. A »Kócsag« öt nyelven jelenik meg évente négyszer és nemcsak élniakarásunkat dokumentálja a külföld előtt, hanem kultúránk magas színvonalát e tudományág terén is. Hogy ez a lapindítás helyes és szükséges volt, mutatják azok az elismerőlevelek, melyek a külföldi madártani társulatoktól érkeznek a szerkesztőségbe. Legújabbban az előkelő »British Ornithologists Union« Londonban, melynek kiadásában a világ legelső ornithologiai folyóirata, a »The Ibis« jelenik meg és T. Gilbert Pearson, az amerikai »National Association of Audubon Societies« és a »The International Committee for Bird Preservation« világhírű elnöke üdvözölték a szövetséget és a »Kócsag«-ot és lapjaik elküldésével siettek támogatásukra. A MOSz. ügyét nagyban előmozdította a magyar erdészeti tisztikar bekapcsolódása. A főérdem ezen a téren Pfeiffer Gyula min. tanácsosé, aki mellett Földváry Miksa kaposvári erdőigazgató végzett hathatós munkát. Az erdészetén kívül a szövetséghez csatlakozott a cserkészek országos vezetősége, a vadászat, a gazdaszat, a kertészet és selyemhernyótenyésztés is.

Az elnöki megnyitó után következett a MOSz. alsódunántúli kerületének alakuló közgyűlése, mely elfogadta az előterjesztett tisztikart és választmányt. A kerület megválasztott elnöke: Fischer Ferenc főispán.

Az országos nagygyűlésen, melyen az országos elnök felkérésére dr. Lovassy Sándor, a megjelent ornithologusok nesztora elnökölt, az előadók sorát Földváry Miksa nyitotta meg »Kócsagvédelem« című előadásával. Kiemelte, hogy a hazai madárvilág e díszéből már csak nagyon kevés van. Egyedül a Kis-Balatonon fészkel néhány pár s egyenesen bűnnek mondotta e remek madár pusztítását a divatörületért. Mindent el kell követnie a MOSz.-nak, hogy a kisbalatoni kócsagállomány zavartalanul költessen.

A következő előadó: dr. Greschik Jenő »A modern madárvédelem« címen tartotta meg előadását. Hangsúlyozta, hogy a madárvédelem ma a természetvédelem egyik ága és nem annyira a haszon és kár kérdése, hanem esztétikai és etikai szempontok irányítják. A kultúra térfoglalása, a tollkereskedelem, a tojászedés, a nagymérvű madárfogás Déle Európában, a gyakran megfontolás nélkül üzött vadászat, a mérgezés apasztotta meg a madárságot. Etikai kötelességünk a madarak védelme, hogy ezáltal pótoljuk azt, amit az emberi kultúra tőlük elvett.

Dr. Nagy Jenő »A sasok mint pusztuló természeti emlékek« című előadásában arról szólt, hogy ezek a madarak ma már annyira megfogyatkoztak, hogy

kártevésük igen csekély. Külföldön már egyesületek védik a sasokat. Nagy veszedelem rájuk nézve a mérgezés, azért mindenképen arra kell törekednünk, hogy fékezvén a vadászindulatot, megtarthassuk őket hazánk faunájának.

Az előadások után dr. szalóki Navratil Dezső elnöki záróbeszédében megköszönte a magas védnök és díszelnökök képviselőinek megjelenését, Kaposvár közönségének impozáns érdeklődését, az előadók nagy figyelemmel és tetszéssel fogadott előadásait.

Az országos nagygyűlés táviratban fejezte ki hódolatát vitéz nagybánya Horthy Miklósnak, Magyarország Kormányzójának, gróf Bethlen István miniszterelnöknek, herceg Festetich Taszilónak és a zalavári főapátnak.

NATIONAL GENERAL MEETING HELD BY THE ASSOCIATION OF HUNGARIAN ORNITHOLOGISTS AT KAPOSVÁR ON WHITSUNDAY

THE Association of Hungarian Ornithologists held their first National General Meeting at Kaposvár on Whitsunday the 19th May, 1929. The Meeting took in the County-Hall accompanied by great festivities and an unusual interest on the part of the public.

The guest, arriving from the Capital, and headed by Mr. Julius Pfeiffer, Director of Forestry, have been met at the Railway Station by a Committee presided by Dr. George Véték, Mayor of Kaposvár and Max Földváry. President of the Lower Transdanubian District of the Association of Hungarian Ornithologist. The night before the meeting there was a banquet in the Turul Hotel where members of the Association from different parts of the country had an occasion to get acquainted.

Next day at 10 a. m. before a selected audience, which filled the great hall to its full capacity. Dr. Desider Navratil de Szalók, National President of the Association of Hungarian Ornithologists, in his opening speech recapitulated the history of the foundation and rapid development of the young Association. The aim of the Association, he said, is the cultivation of ornithology and the furthering of wild life protection as intensely as possible. Since the decease of Ottó Hermann, Ignatius Darányi and

Stephen Chernel interest for birds and wild life protection in general has considerably decreased. The reason of this lies in the economic and financial difficulties, which, natural consequences of the lost war, are prevailing ever since. The young Association has no intention whatsoever to offend existing institutions, on the contrary, it wishes to promote their welfare and development by the inclusion of all social classes. The only means by which good results may be obtained are those applied by foreign associations the examples of which we have to follow. To begin with the issuing of a good periodical on Ornithology appeared to be unavoidable and thus the »Kócsag« was started. This paper, published quarterly in five languages is not only a documentary evidence to all the world of our vitality, but also of the high level of our culture also in this branch of science. The necessity and usefulness of this periodical is sufficiently manifested by the great number of letters of appreciation received by the editor of the »Kócsag« from foreign Ornithological Associations. The aim and purpose of the Hungarian Ornithological Association is greatly furthered by the co-operation of the staff of the Hungarian Forestry. The chief merit in this regard is due to Mr. Julius Pfeiffer, ministerial counsellor, who, in conjunction with Mr. Max Földváry, director of forestry, has displayed a great activity on behalf of Hungarian Ornithology. In addition to forestry, the Association

was joined by the scout-boys organization, shooting, farming, gardening and silk-worm breeding institutions.

The opening speech of the President was followed by the Constitutional Meeting of the Lower Transdanubian District of the Association, which approved of the proposed staff and Board of Directors. Francis Fischer, High Bailiff of the county has been elected as President of the Board.

At the request of the President of the Association, Dr. Alexander Lovassy, nestor of the ornithologists present at the meeting, acted as Chairman and the series of lectures was commenced by Dr. Max Földvály with his lecture on the »Protection of Great White Herons«. He pointed out that very few of these beautiful birds survived in Hungary. Only at the Kis-Balaton are a few couples still breeding and he declared the extermination of these birds for the craze of fashion as great crime. He implored the Association to do all in their power to secure the undisturbed breeding of the small existing stock at the Kis-Balaton.

The next speaker was Dr. Eugen Greischik, National Vice-President of the Association, delivering a lecture on the »Modern Bird Protection«. He emphasized that bird protection today is a branch of wild life protection and is not not as much a question of profit or loss, as a problem directed by ethical and scientific points of view. The extension of culture, the trade in feathers, the collection of birds' eggs, the extensive bird-catching in South-Europe, the inconsiderate and purposeless shooting of birds, reduced their number out of all proportions. It is our ethical duty to protect the birds and endeavour to compensate them for what they have been deprived of by human culture.

Dr. Eugen Nagy in his lecture entitled »The Eagles as disappearing memoirs of Nature« explained that these birds have decreased to such an extent that

very little damage can be done by them now. In foreign countries, he said, eagles are protected by special associations formed for this purpose. Many are killed by poison and shooting and he, therefore, asked the Association to endeavour to check the passion of shooting and to preserve these birds for the avifauna of the country.

As a conclusion of the General Meeting Dr. Desider Navratil de Szalók, National President, expressed his thanks to the representatives of the High Patron and honorary Presidents of the Association for their presence; to the public of Kaposvár for the great interest manifested for Ornithology and to the lecturers for their instructive and interesting lectures so much appreciated and applauded by the audience.

The National Meeting have finally sent telegrams to Nicholas Horthy de Nagybánya, Regent of Hungary, Count Stephen Bethlen, Prime Minister to Prince Taziló Festetich and to the Chief Abbot of Zalavár, expressing their homage.

GROSSTAGUNG DES »BUNDES DER UNGARISCHEN ORNITHOLOGEN« AM PFINGSTSONNTAG IN KAPOSVÁR

IN FEIERLICHER Weise und unter lebhafter Beteiligung der Mitglieder und Gäste fand die erste Grosstagung des Bundes der ung. Ornithologen am Pfingstsonntag, den 19. Mai im Festsaal des Komitathauses zu Kaposvár statt. Die Gäste aus der Hauptstadt, an der Spitze Ministerialrat Julius Pfeiffer, Chef des ungarischen Forstwesens, wurden am Vorabend am Bahnhofe zu Kaposvár von einem Komitee unter Führung des Bürgermeisters von Kaposvár, Dr. Georg von Véték und Forstdirektor Max von Földvály empfangen. Den Rest des Abends füllte ein geselliges Zusammensein im Hotel Turul. Am Pfingstsonntag begann um 10 Uhr die feierliche

Sitzung. In seiner Eröffnungsrede sprach der 1. Vorsitzende des Bundes, Dr. Desider Navratil von Szalók von der erfreulichen Entwicklung der jungen Vereinigung, die sich der Aufgabe widmet, die ornithologische Wissenschaft zu pflegen und den Vogelschutz tunlichst intensiv zu verbreiten. Nach dem Tode Otto Hermans, Ignaz von Darányis und Stephan von Chernels hat in Ungarn das Interesse für die Vogelwelt und die Propaganda für den Vogelschutz in den Gesellschaftskreisen stark abgenommen. Der Erklärungsgrund dafür ist in den wirtschaftlichen Schwierigkeiten nach dem verlorenen Kriege zu suchen. Der neugegründete Bund will in keiner Weise die Zirkel der bereits bestehenden Organisationen stören, vielmehr ist er bestrebt, deren Wirken mit Einbeziehung aller gesellschaftlichen Schichten zu fördern. Das ausländische Beispiel zeigt, dass sich auf solche Art ein Erfolg auf diesem Gebiete erzielen lässt. Dazu war aber die Gründung einer Fachzeitschrift notwendig. Das Organ des Bundes: Kócsag (Edelreiher) erscheint fünfsprachig viermal im Jahre und will im Auslande nicht bloss unseren Lebenswillen, sondern auch unsere hohe Kulturstufe im Bereiche dieses Wissenszweiges dokumentieren. Dass die Gründung dieser Zeitschrift zweckmässig und notwendig war, beweisen die zahlreichen Anerkennungs-schreiben, die von ausländischen ornithologischen Gesellschaften eingetroffen sind. Die Sache des Bundes erfuhr eine starke Förderung, durch den Anschluss der ungarischen Forstbeamtschaft. Das Hauptverdienst in dieser Richtung gebührt dem Ministerialrat Julius Pfeiffer, an dessen Seite der Kaposvárer Forstdirektor Max von Földvály wirksame Arbeit geleistet hat. Auch die Leitung der Pfadfinderorganisation, sowie weite Kreise der Jagdfreunde, der Landwirtschaft, der Gärtnerei und des Seidenbaues haben sich dem Bunde angeschlossen.

Nach der Eröffnungsrede des 1. Vorsitzenden fand die Konstituierung des

untertransdanubischen Distrikts des Bundes der ungarischen Ornithologen statt. Zum Präsidenten des Distrikts wurde Obergespan Franz von Fischer gewählt.

In der hierauf folgenden Hauptversammlung führte der Nestor der anwesenden Ornithologen, Dr. Alexander von Lovassy, den Vorsitz. Den ersten Vortrag hielt Max von Földvály über das Thema »Edelreiherschutz«. Er hob hervor, dass von dieser Zier der heimischen Vogelwelt nur noch wenige Exemplare vorhanden sind. Einzig am Kleinen Plattensee nisten einige Paare und der Vortragende bezeichnete die Vernichtung dieses herrlichen Vogels um des Modewahnsinns willen geradezu als eine Sünde. Der Bund der ungarischen Ornithologen sollte alles aufbieten um den Edelreihern am Kleinen Plattensee das ungestörte Brüten zu ermöglichen.

Hierauf hielt der 2., geschäftsführende Vorsitzende des Bundes, Dr. Eugen Greschik, seinen angekündigten Vortrag: Der moderne Vogelschutz. Er betonte, dass der Vogelschutz heute einer der Zweige des Naturschutzes ist und dass dabei nicht so sehr Fragen des Nutzens und des Schadens, sondern ästhetische und ethische Gesichtspunkte massgebend sind. Das Raumgreifen der Kultur, der Federhandel, das Ausheben der Eier, der umfangreiche Vogelfang in Südeuropa, die häufig ohne Überlegung durchgeführte Jagd und das Anwenden von Gift haben zur Abnahme des Vogelbestandes geführt. Der Vogelschutz ist unsere ethische Pflicht, um dadurch Ersatz zu schaffen für das, was die menschliche Kultur den Vögeln entrissen hat.

Dr. Eugen Nagy erörterte das Thema »Die Adler als verschwindende Naturdenkmäler«. Er führte aus, dass diese Vögel bereits so selten geworden sind, dass sie kaum noch Schaden anrichten. Im Auslande bestehen bereits Vereine für den Schutz der Adler. Eine grosse Gefahr für den Bestand dieser Vögel ist das Auslegen vergifteter Köder. Man sollte sich bemühen, die Jagdleiden

schaft zu zähmen, um diese prachtvollen Vögel für die Fauna unseres Vaterlandes zu erhalten.

Nach den Vorträgen dankte der 1. Vorsitzende des Bundes, Dr. Desider Navrátil von Szalók den Vertretern der hohen Protektoren und Ehrenpräsidenten für ihr Erscheinen, der Stadt Kaposvár für den herzlichen Empfang und den Vortragenden für ihre interessanten und mit Beifall aufgenommenen Ausführungen.

Die Grosstagung sendete Begrüssungstelegramme an den Reichsverweser, an den Ministerpräsidenten Grafen Bethlen, den Fürsten Tassilo Festetich und an den Erzabt von Zalavár.

LE CONGRÈS GÉNÉRAL DE L'ASSOCIATION DES ORNITHOLOGUES HONGROIS A KAPOSVÁR, LE DIMANCHE DE LA PENTECOTE

LE PREMIER congrès général de l'Association des Ornithologues Hongrois (M. O. Sz.) a été tenu solennellement, dans la grande salle de la Préfecture de Kaposvár, le dimanche de la Pentecôte, au milieu d'un intérêt bien chaleureux. Les hôtes de Budapest, ayant à leur tête M. Jules Pfeiffer, chef du département forestier du ministère de l'Agriculture, ont été reçus à la gare de Kaposvár, la veille du Congrès, par un comité local dirigé par le bourgmestre Georges Véték et Maximilien Földváry, directeur des forêts et Président gérant de la section de la Transdanubie méridionale de la M. O. Sz. Un banquet eut lieu le même soir à l'Hôtel Turul.

Le Congrès fut ouvert le lendemain à 10 heures. Devant un auditoire remplissant entièrement la grande salle de la Préfecture, le Président Désiré de Navrátil, dans son discours d'ouverture rappela la fondation de la jeune association et son rapide développement. Le but de l'association est le cultiver l'ornithologie et de propager de la ma-

nière la plus intensive l'idée de la protection des oiseaux. L'intérêt pour les oiseaux et la propagation efficace de la protection des oiseaux par les voies sociales dans la population, ont sensiblement diminué en Hongrie depuis la mort de Otto Herman, Ignace Darányi et Étienne Chernel. Une autre cause en est la situation économique et financière, issue de la guerre perdue. La jeune association ne veut nullement entrer en conflit avec les intérêts des institutions déjà existantes, mais, au contraire, elle veut faciliter et favoriser leur travail et leurs progrès, en groupant autour de l'idée toutes les classes de la société. L'exemple de l'étranger nous a montré que ce n'est que de cette manière que nous pouvons arriver au succès. Pour atteindre notre but, nous avons besoin d'une revue. Le »Kócsag« paraît en cinq langues et quatre fois par an, pour documenter non seulement notre volonté de vivre aux yeux de l'étranger, mais aussi le niveau élevé de notre civilisation aussi dans ce domaine. Combien la fondation de cet organe a été utile et nécessaire, est attestée par les lettres que les différentes associations ornithologiques de l'étranger ont adressées en grand nombre à notre rédaction et dans lesquelles celles-ci ont reconnu entièrement l'oeuvre accomplie. La cause de la M. O. Sz. a beaucoup gagné par l'adhésion du personnel des administrations hongroises des forêts. Le mérite principal en revient à M. Jules Pfeiffer, conseiller ministériel, à côté duquel le directeur des forêts à Kaposvár, M. Maximilien Földváry a accompli, lui aussi, un travail efficace. Outre le personnel des administrations des forêts, ont adhéré également à notre association: les Éclaireurs hongrois et les représentants de la chasse, de l'agriculture, de l'horticulture et de la sériculture.

Après le discours d'ouverture du Président, la section de la Transdanubie méridionale de la M. O. Sz. a été constituée et sa direction avec son comité exécutif

ont été délégués. Le Préfet, François Fischer fut élu Président de la section.

Au grand congrès national, présidé, — sur l'invitation du Président de l'association — par M. Alexandre Lovassy, doyen des ornithologues présents, la suite des conférenciers a été ouverte par M. Maximilien Földvály qui a prononcé une conférence sur »La Protection de l'Aigrette«. Il a exprimé son regret de ce que cette parure de la faune ailée hongroise devenait plus rare d'année en année. Ce n'est qu'au Petit Balaton que nichent encore quelques individus de cette belle espèce et c'est un vrai crime de la détruire pour satisfaire les caprices de la mode. La M. O. Sz. doit faire de son mieux afin d'assurer aux aigrettes du Petit Balaton la plus grande tranquillité à l'époque de la couvaison.

Le conférencier suivant, le docteur Eugène Greschik, vice-Président de la M. O. Sz. a donné lecture d'une étude sur »La protection moderne des oiseaux«. Il a fait ressortir que la protection de l'oiseau est aujourd'hui une branche de la protection de la nature et qu'elle est inspirée plutôt par des considérations esthétiques et éthiques que par la question du profit ou du dommage. Le progrès de la technique, le commerce des plumes et des oeufs, la destruction des oiseaux en masse en Europe méridionale, la chasse poursuivie maintefois d'une manière déraisonnable et l'empoisonnement des oiseaux ont diminué sensiblement le contingent du monde ailé. Il est de notre devoir moral de protéger les oiseaux et remplacer ce que la civilisation impitoyable nous a enlevé.

Le docteur Eugène Nagy a exposé dans sa conférence sur »Les aigles comme monuments naturels en voie de destruction« que cette espèce est devenue déjà tellement rare que les dégâts qu'elle pourrait occasionner sont minimes. Les aigles jouissent déjà, à l'étranger, de la protection des différentes sociétés. Nous devons nous efforcer, — en refrénant la passion exagérée des chasseurs et l'habi-

tude d'empoisonner cet oiseau — de conserver cette espèce rare pour la faune de notre pays.

Après ces conférences, le Président, docteur Désiré Navratil de Szalók a remercié, dans son discours de clôture le Haut-Patron et les Présidents d'honneur de s'être fait représenter au congrès, de même que le public de Kaposvár de son intérêt chaleureux et les conférenciers de leurs conférences si captivantes.

Le congrès général a exprimé télégraphiquement ses hommages à S. A. S. Nicolas Horthy de Nagybánya, Régent de Hongrie, au comte Étienne Bethlen, Président du Conseil, au prince Tazsilo Festetich et au Père-abbé de Zalavár.

IL CONGRESSO NAZIONALE DELL'ASSOCIAZIONE DEGLI ORNITOLOGI MAGIARI A KAPOSVÁR

IN FORMA solenne ed accompagnata da vivissimo ed insolito interesse ha tenuto a Kaposvár, nella sala maggiore del palazzo provinciale la domenica di Pentecoste, l'Associazione degli Ornitologi magiari (MOSz) il suo primo congresso nazionale. Gli ospiti provenienti dalla capitale con alla testa il capo dei forestali Cyula Pfeiffer furono ricevuti alla stazione ferroviaria dalla commissione locale costituitasi sotto la guida del borgomastro dott. György Véték, presidente amministrativo del distretto della regione transdanubiana della MOSz e del direttore forestale Miksa Földvály. La sera ebbe luogo una cena all'Albergo Turul per rendere possibile la conoscenza tra i numerosi delegati. All'indomani alle ore 10 dinanzi ad un distinto pubblico che affollava la sala maggiore del palazzo provinciale, nel suo discorso d'inaugurazione il presidente dott. prof. Dezső Navratil de Szalók ha accennato alla costituzione della giovane associazione ed al suo rapido sviluppo. Scopo dell'associazione

è la coltivazione dell'ornitologia e la diffusione sempre più intensa della difesa degli uccelli. Con la morte di Otto Herman, di Ignac Darányi e di István Chernel in Ungheria l'interessamento verso gli uccelli, la propaganda efficace della difesa degli uccelli nel campo sociale tra il popolo è fortemente diminuita. Le ragioni di questo stato di cose vanno ricercate anche nelle difficoltà economiche e materiali del periodo seguente alla guerra perduta. La giovane associazione non vuole neanche lontanamente violare la sfera d'azione delle istituzioni già esistenti, anzi al contrario, vuole promuovere l'esistenza e lo sviluppo di esse con la partecipazione di tutte le classi sociali. Imparando dagli esempi provenienti dall'estero solo in tal modo potrà raggiungersi in questo campo qualche risultato. Per ottenere lo scopo era necessario iniziare le pubblicazioni d'una rivista. Il »Kócsag« si pubblica in cinque lingue e quattro volte all'anno e documenta di fronte all'estero non solo la nostra volontà di vivere, ma pure l'alto livello della nostra cultura anche nel campo di questo ramo della scienza. Che l'inizio della pubblicazione di questa rivista è stato ottimo e necessario lo dimostrano le numerose lettere che giungono alla redazione dalle società ornitologiche straniere. La causa della »M. O. Sz.« è stata grandemente favorita dall'adesione degli impiegati forestali. In questo campo il merito principale spetta al consigliere ministeriale Gyula Pfeiffer, accanto al quale ha sviluppato opera efficace il direttore forestale di Kaposvár Miksa Földváry. Oltre ai forestali l'associazione ottenne l'adesione della presidenza nazionale dei giovani esploratori, delle associazioni dei cacciatori, degli economisti, dei giardinieri e dei coltivatori di bachi da seta.

Dopo il discorso presidenziale d'inaugurazione seguì la seduta costitutiva del distretto della regione transdanubiana inferiore della M. O. Sz. la quale approvò la lista dei capi e del comitato. A pre-

sidente venne eletto il prefetto Ferenc Fischer.

Al congresso nazionale che per invito del presidente dell'associazione nazionale fu presieduto dal dott. Sándor Lovassy, nestore degli ornitologi presenti, la serie dei relatori fu inaugurata da M. Földváry con una conferenza sulla difesa dell'airone bianco. L'oratore rilevò che questo campione di gala del mondo degli uccelli della patria ben pochi sono ormai gli esemplari viventi. Solo nel piccolo Balaton si trova la loro nidificazione ed ha qualificato addirittura come una colpa la distruzione di questo splendido uccello per amor della moda. La M. O. Sz. deve fare tutto il possibile perchè gli aironi bianco del piccolo Balaton possano covare indisturbatamente. Prese quindi la parola il dott. Jenő Greschik, vice presidente amministrativo della M. O. Sz. parlando sulla moderna difesa degli uccelli. Egli accentuò il fatto che oggi la difesa degli uccelli è un ramo della difesa della natura, che deve essere orientata non tanto dalla questione dell'utile e del danno quanto dai punti di vista etico ed estetico. L'espansione della cultura, il commercio delle penne, la raccolta delle uova, la caccia in grande stile degli uccelli nell'Europa meridionale, la caccia esercitata spesso senza nessun criterio e l'avvelenamento hanno diminuito il numero degli uccelli. È un dovere etico quello della difesa degli uccelli per supplire con questo ciò che la natura ci ha tolto. Il dott. Jenő Nagy nella sua conferenza sulle »aquile come ricordi naturali che vanno scomparendo« disse che questi uccelli oggi sono talmente diminuiti di numero che i danni causati da essi sono insignificanti. All'estero si sono costituite delle associazioni per la difesa delle aquile. Grande è il pericolo per esse l'avvelenamento, dobbiamo perciò tendere in tutti i modi perchè, frenando la passione venatoria, esse vengano risparmiate alla fauna dell'Ungheria.

Dopo le conferenze il presidente dott. Dezső Navratil de Szalók, nel suo di-

scorso di chiusura, ringrazio' l'intervento dei rappresentati dell'alto protettore e dei presidenti onorari, il vivissimo interessamento della popolazione di Kaposvár e le conferenze accolte da vivo interesse e applausi degli oratori. Quindi

il congresso nazionale esprime telegraficamente i suoi omaggi a S. A. S. il Reggente d'Ungheria Nicolò Horthy de Nagybánya, al Presidente del Consiglio Conte Stefano Bethlen, al principe Tszilo Fesztetich e all'abatecapo di Zalavár.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK. – KURZE MITTEILUNGEN.

Megfigyelések az idei költési időnyben. Oológiai kirándulásaim alkalmával a budai Zugligetben feltűnt, hogy alig találni egy-egy kékcinkét, barát-cinkét és ökörszemet. Az idei hideg tél, a karvaly pusztításaival egyetemben, ezeknek számát

Beobachtungen während der diesjährigen Brutzeit. Bei meinen oologischen Ausflügen im Zugliget in Buda fiel mir das spärliche Vorhandensein der Blau-, Sumpfmeisen und Zaunkönige auf. Der diesjährige strenge Winter und der

(Phot.: Dr. Polgár Gy.)

Muscicapa collaris Bechst. ♂ a fészekodun.
(Navratilpark. 1929. V. 9.)

(Phot.: Dr. Polgár Gy.)

Muscicapa collaris Bechst. ♂ am Nistkasten.
(Navratil-Park. 1929. 9. V.)

alaposan megapasztotta. A széncinke, csuszka, fakúsz, őszapó jobban bírták a hideget és szép számmal láthatók. A télire tőlünk elvonult madarak tavasszal teljes számban érkeztek régi fészkelőhelyeikre. Az örvös légykapók a szokott mennyiségben foglalták el odvaikat kertemben. A költések jól sikerültek. Úgy látszik, hogy a ragadozómadar-

Sperber räumten gründlich mit diesen Vögeln auf. Kohlmeisen, Kleiber, Baumläufer und Schwanzmeisen überstanden besser die Härten des Winters und sind in genügender Anzahl zu beobachten. Die Zugvögel kommen im Frühlinge in voller Zahl an ihre alten Brutstätten zurück. Die Halsbandfliegenfängerpaare bezo-

rak is megéreztek a tél hidegét, mert Budakeszi környékén az egerészölyvek csak 2–3 tojást tojtak, a szokottabb 4 helyett. Egy teljes csuszka-fészekaljban, oduban, 8 tojás mellett egy frissen letojót kékcinke-tojást találtam.

DR. SZALÓKI NAVRATIL DEZSŐ.

Buhúpár egyéjjeli zsákmánya. Az egyik buhú-fészeknél, a Telki határban, az öregek egy éjjeli fogásaként a következő állatok találtattak: 9 kis nyúl, 3 ürge, 1 hörcsög, 3 fogoly, 1 fűrj.

DR. SZALÓKI NAVRATIL DEZSŐ.

Barátkeselyű (Aegypius monachus L.) Gömörben. Legöregebb erdőmezőt járó vadászembe-reink, természetbarátaink sem emlékeznek, hogy vármegyénkben valaha feltűnt, megjelent volna. Ez egyszer hozzánk is érkezett.

Először — 1928 december 21-én — dr. Szakáll István csizi fürdőtulajdonos a Csíz melletti erdőszélen egy fatönkre telepedve pillantotta meg. Kisfia felkiáltására: »nini, milyen nagy asszony ül ott batyuuval a hátán!«, lett figyelmesé, ki az álmosan gubbasztó keselyű kipúposodó barna vállát 150–200 lépésről batyunak nézte.

Ez időtől kezdve 1929 január 15–17-ig állandóan Abafalva, Sajórecske, Kövecses, Sajólenke s legtöbbet Királyi és Tornallya körül látták csavarogni s több alkalommal puskáztak is rá, de minden eredmény nélkül.

1928 december 30-án minden szárnymozdulat nélkül nagy magasságban keringett csaknem másfél óra hosszat Tornallya fölött, azután csigavonalban lassan ereszkedett le, majd szárnyait összezepakva, szinte zuhanni látszott lefelé, de a föld színe fölött 2–3 méter magasságban újból kiterjesztve szárnyait, lassú libegéssel ereszkedett le a katonai barakkok mellé, hol gyorsan szaladt a földön, honnét azonban — megint csak eredmény nélkül puffogatva rá — elriasztották.

1929 január 15–17-ike körül eltűnt, többet nem látták s azóta nem is hallottunk róla.

VITÉZ LOKCSÁNSZKY ANDRÁS.

Parkba telepedő örvösgalambpár Kaposvárott. A MOSz országos nagygyűlése után, f. évi május hó 19-én a kaposvári pályaudvar parkjában egy örvösgalambpárt figyeltünk meg. A hím szorgalmasan bűgött a fákon és nemsokára párjával együtt leszállott egy útmenti pocsolyához, amelyhez csicsörke, sárgarigó, pintyőke, széncinke is inni jártak. Néhány lépésnyi távolságból gyönyörködtünk a pompás madarakban. Először a tojó ivott és elszállt, utána pedig a hím. Az

gen vollzählig die Nistkästen in meinem Garten. Die Bruten kamen alle hoch. Es scheint die Strenge des Winters auch auf die Raubvögel eine ungünstige Wirkung ausgeübt zu haben, da ich in der Umgebung von Budakeszi in den Horsten der Mäusebussarde bloss 2–3 Eier fand, statt der gewöhnlicheren Stückzahl 4. Im vollständigen Gelege eines Kleibers mit 8 Eiern, fand ich ein frischgelegtes Blaumeisenei.

DR. DESIDER NAVRATIL VON SZALÓK.

Beute eines Uhupaares in einer Nacht. Bei einem Uhuhorst in der Gegend von Telki wurden folgende Tiere als Beute der Altvögel in einer Nacht gefunden: 9 Kleinhasen, 3 Ziesel, 1 Hamster, 3 Rebhühner, 1 Wachtel.

DR. DESIDER NAVRATIL VON SZALÓK.

Kuttengeier (Aegypius monachus L.) in Gömör. Selbst unsere ältesten Feldläufer, Jäger und Naturfreunde können sich nicht erinnern, dass dieser Geier einst in unserem Komitate erschienen wäre. Diesmal bin ich jedoch in der Lage, von ihm berichten zu können. Es war am 21. Dezember 1928, als ihn als erster Dr. Stephan Szakáll, Badeeigentümer von Csíz, am Waldessaum bei Csíz auf einem gefällten Baumstamm bemerkte, von seinem kleinen Knaben aufmerksam gemacht, der den Geier 150–200 Schritte ernfernt für ein grosses sitzendes Höckerweib ansprach.

Seit dieser Zeit wurde er herumstreifend bei Abafalva, Sajórecske, Kövecses, Sajólenke und häufiger bei Királyi und Tornallya bis 15–17. Januar 1929 beobachtet. Es wurde auch mehrmals nach ihm geschossen, jedoch ohne Erfolg.

Am 30. Dezember 1928 kreiste er ohne Flügelschlag fast 1½ Stude ober Tornallya, dann begann er sich in langsamen Schneckenlinien herabzulassen um plötzlich seine Schwingen anziehend förmlich herunterzustürzen, doch breitete er in 2–3 Meter Entfernung vom Boden seine Schwingen abermals aus und liess sich langsam schwebend bei den Militärbaracken nieder. Hier begann er schnell zu laufen, wurde aber durch Fehlschüsse bald verscheucht.

Um den 15–17. Januar 1929 verschwand er und wir hörten seitdem nichts von ihm.

ANDREAS VON LOKCSÁNSZKY.

Die Ringeltaube — Parkvogel in Kaposvár. Nach Schluss der Grosstagung des Bundes ungarischer Ornithologen, am 10. Mai d. J. konnten wir im Bahnhofpark zu Kaposvár (Komitat Somogy) ein Ringeltaubenpaar beobachten. Der Tauber ruckste fleissig auf den Bäumen und bald kam er mit der Täubin zu einer Wasserpfüte am Wege geflogen, welche auch Girlitz, Pirol, Buchfink und Kohlmeise als Tränke benützten. Wir konnten die schönen Vögel aus nächster Nähe be-

örvösgalamb, mint látjuk, levetvén elővigyázatoságát, Kaposvárott városi lakóvá változik, ahogy ezt Nyugateurópa nagyobb városaiban már régóta megcselekedte. Az aránylag kis területet elfoglaló park madárvilága elég gazdagnak mondható. Bár bokrok nincsenek, a barátka, kerti poszáta és geze énekét is hallottuk. Úgy látszik, hogy ezek a bokrokban fészkelők ott a vadgesztenyefák alsó ágaira építik fészüküket. Az említetteken kívül megfigyeltük még a tengelicet (fészekrakáshoz készülődve), a zöldikét és a szürke légykapót. Érdekes, hogy a madarak szívesebben látogatták az útszéli pocsolyát ivóhelyül, mint a közeli Kapos folyót. Visszatérőben Budapestre, a vonat ablakából egy mezei pacsirtát figyeltünk meg, amint ismételten rácsapott egy repülő szürke varjúra.

DR. GRESCHIK JENŐ.

Telelő füsti fecskepár. Az 1922. év hideg és zord októberének 30-án a putnoki grófi major óriási terjedelmű, magasan boltozott tehénistállójában egy füsti fecskepárt (*Hirundo rustica* L.) láttam jókedvűen szállongani.

Feltett kérdéseimre a gazdasági alkalmazottak nem tudtak semmiféle felvilágosítást sem adni, míg az egyik tehenesgyerek egész helyesen felelt. Az öregek másodsor, de későn költötték ki őket, gyengék voltak, lemaradtak s októberben már ki sem repültek az istállóból, két-három napsugaras délelőttöt kivéve, mikor az istálló napsütötte falai mellett szálldosva kapkodták a napsugártól feléledt, ott delelő legyeket és kisebb bogárságot. November hónap közepén és végén még megfigyeltem őket: egészségesek, frissek, vidámak voltak, és amint később hallottam, szerencsésen kiteleltek.

Mint két régi, öreg cseléd-től hallottam, ez nem az első eset, mert 30 évvel ezelőtt is telelt már ki fecske a tehénistállóban s nem is egy, de két-három pár. Keresztessy József, az uradalomnak már 40 év óta bonorum directora, a fecskepárok kiteelését szintén megerősítette.

VITÉZ LOKCSÁNSZKY ANDRÁS.

A molnárfecské kései elvonulása. Hogy fecskéink — valószínűleg ezek is későn költött fiatalok voltak — néha még nagyobb csapatokban is mily későn indulnak vándorújtokra, illusztrálja az általam megfigyelt eset. 1928 október 24-én délután 2 és 3 óra között a Rimaszombatnál húzódó távíróvezeték 3 szál drótját — mint pontosan lemértem — 20 méter hosszúságban a molnárfecskék (*Delichon urbica* L.) csapata foglalta el, fecske fecske mellé szorulva. Egy fecske részére elegendő megülőhelyül 5 cm-t számítva, — amennyi pedig alighanem sok is — a csapat

obachten. Zuerst trank die Täubin und flog weg, dann der Täuber. Die Ringeltaube hat also in Kaposvár ihre Scheu abgelegt und wird Stadtbewohnerin, wie sie dies in vielen Städten Westeuropas bereits seit langem ist. Die Vogelwelt des verhältnismässig kleinen Parkes ist ziemlich reich. Obzwar keine Sträucher vorhanden, hörten wir den Gesang der Mönchgrasmücke, Gartengrasmücke und des Gartenspötters. Es scheint, dass diese Strauchnister dort auf die unteren Zweige der Laubbäume ihre Nester bauen. Ausser den bereits erwähnten Vögeln beobachteten wir noch Stieglitze (zu Nester tragend), Grünsinglitz und graue Fliegenfänger. Beachtenswert ist, dass die Vögel als Trinkplatz die Pfütze am Wege bevorzugten, obzwar der Kapos-Fluss ganz in der Nähe fliesst. Auf der Rückfahrt nach Budapest beobachteten wir eine Feldlerche, welche wiederholt nach einer fliegenden Nebelkrähe stiess.

DR. EUGEN GRESCHIK.

Ein überwinterndes Rauchschnalbenpaar. Am 30. Oktober, diesem kalten und rauhen Monat des Jahres 1922, sah ich im riesigen, hochgewölbten Kuhstall der gräflichen Beszung ein Rauchschnalbenpaar wohlgenut herumfliegen. Auf meine Fragen konnten mir die Dienstleute keine Auskunft geben, bis endlich ein Kuhhirtenknabe die richtige Aufklärung gab. Die alten Schnalben machten eine 2., jedoch späte Brut, die schwächlichen Jungen blieben während des Wegzuges zurück. Sie verliessen im Oktober gar nicht mehr den Stall, bloss an 2-3 sonnigen Vormittagen, wo sie neben den sonnenbeschienenen Mauern des Stalles fliegend, die an den Mauern zu neuem Leben erwachten Fliegen und andere Insekten wegschnappten.

Mitte und Ende November beobachtete ich sie noch. Sie waren gesund und munter und überwinterten glücklich, wie ich später hörte.

Zwei Dienstleute erzählten mir, dass dies nicht der erste Fall sei, da bereits vor 30 Jahren 2-3 Rauchschnalbenpaare in diesem Kuhstalle überwinterten, was auch Herr Josef v. Keresztessy, seit 40 Jahren Güterdirektor der Domäne, bestätigte.

ANDREAS VON LOKCSÁNSZKY.

Später Wegzug der Hausschnalben. Wie spät manchmal — wahrscheinlich handelt es sich auch in diesem Falle um Junge später Brut — unsere Schnalben selbst in grösseren Scharen ihren Reiseweg antreten, zeigt folgender von mir beobachteter Fall. Am 24. Oktober 1928, nachmittags zwischen 2-3 Uhr besetzte in 20 Meter Länge (von mir genau gemessen) 3 Drähte des Telegraphennetzes, welches durch Rimaszombat zieht, eine Schar Hausschnalben. Die Schnalben sassen dicht nebeneinander und wenn wir reichlich gemessen 5 cm Raum für eine Schnalbe

circa 1200 fecskéből állott, mely délután 3 óra tájban szárnyat bontott s rövid ide-odanyilalás, valami rendezkedéskéféle után összetömörülve, Feled felé szállott.

Dr. Krecs Gyula beszélt, hogy az 1880-as évek valamelyikének november 26. vagy 30-án Türcsök községben, a déli órákban, legnagyobb meglepetésére a napsütésben pihenő, 50—60 molnárfecskéből álló fecskerajt látott, mely közbe-közbe az istállók s közeli házak falai mellett vadászgatott. A fecskeraj, mint óráján pontosan ellenőrizte, egy óra múlva szárnyra kapott s délkeleti irányba szállott tova.

VITÉZ LOKCSÁNSZKY ANDRÁS.

annehmen, so bestand die Schar aus 1200 Exemplaren. Gegen 3 Uhr nachmittags erhob sich der Schwarm in die Luft und zog nach einigem Hin- und Herfliegen sich zu einer dichten Schar ordnend gegen Feled fort.

Dr. Julius Krecs erzählte, dass er am 26. oder 30. November in den 80-er Jahren in Türcsök während den Mittagsstunden zu seinem grossen Erstaunen einen aus 50—60 Hausschwalben bestehenden Schwarm in der Sonne ruhend beobachtete, welcher zeitweilens neben den Ställen und Mauern der in der Nähe befindlichen Häuser nach Fliegen jagte. Der Schwalbenschwarm brach nach 1 Stunde auf, wie er dies an seiner Uhr pünktlich feststellte und verschwand in südöstlicher Richtung. ANDREAS VON LOKCSÁNSZKY.

IRODALOM.

Dr. h. c. O. Kleinschmidt. Die Formenkreislehre und das Weltwerden des Lebens. Eine Reform der Abstammungslehre und der Rassenforschung zur Anbahnung einer harmonischen Weltanschauung. Mit 50 Federzeichnungen des Verfassers und 16 Tafeln. Verlag von Gebauer-Schwetschke, Halle/S. 188 Seiten.

Kleinschmidt neve elválaszthatatlan az alakkörök fogalmától. Mert bár az alakkörök csirája már Kant, a híres königsbergi bölc, munkáiban is feltűnedezett, nevezetesen először az 1775-ben megjelent értekezésében: Von den verschiedenen Rassen der Menschen, az ott lefektetett elvek később feledésbe mentek és Kleinschmidt teljesen függetlenül állította föl alakkör-tanát. Már 30 esztendeje, hogy szerzőnk erről a tanról írni kezdett. A »Bejarah« című folyóiratában több becses monografiával gazdagította a madártani irodalmat, a »Falco«-ban pedig apróbb közleményeket írt, amelyek mindmegannyi téglák az alakkörökről szóló tan épületéhez. Ezek nyomán nagy irodalom támadt körülötte. Többen Kleinschmidt mellé álltak, mások csak részben vették át tanát, ismét mások ellene fordultak. Most külön könyvben adta közre alakkör-tanát, melynek angol nyelvű kiadása is készüléfélben van.

A munka 15 fejezetben és egy függelékben mélyebb bepillantás a természet fejlődésébe s így nemcsak az ornithologusokat érdekli, hanem a természetbúvárokat általában. Egyúttal reformja a régi származástannak. A szerző szerint ugyanis a régi származástan naiv módon minden hasonlóságot biztos rokonsági bizonyítéknak vett. A rasszok rokonságából a fajok rokonságára következtetett, pedig a kettő nem azonos. Az állatok nem származnak egy ősellatból vagy közös törzsből. A madarak tolla sem fejlődött a csúszó-mászók pikkelyeiből, mert a toll és a pikkely nem egy fejlődési sor fokozata, hanem kétféle út eredménye. Azzal a sokat hangoztatott tétellel szemben, hogy embryo-nális korban az állatok egyformák, ami közös ősrre vall, szembeállítja azt a tapasztalatát, hogy a madaraknak éppen a tojásból kibúvó fiataljai már az illető madár felnőttjeinek karakterisztikus bélyegeit viselik magukon, különösen szembetűnő ez pl. a baglyoknál. Tehát a természetben egy közös gyökér helyett több önálló gyökér van.

Az alakkörökről szóló tan megapaszítja a fajok számát, mert sok fajt rassz-szá lefokoz. Linné szerint minden faj egyforma egyedekből áll. Kleinschmidt élesen elválasztja az individuális változatot a rassztól. Az individuális változatok ugyanazon a helyen fordulhatnak elő, a rasszok földrajzilag kizárják egymást; az előbbieket utóbbiaknak alcsoportjai. A szabad természetben előforduló rasszok egészen mások, mint az állattenyésztés fajtái. A »fajt« az emberi értelem mesterségesen alkotta, hogy ezzel egységbe foglalja az egymástól meg nem különböztethető egyedeket. Az »alakkör« ezzel szemben a természettől ellesett, valóban létező kapcsolat egyedeknek (individuumoknak) gyakran tetemesen különböző csoportjai (rasszok) között, mely egyedek a rasszon belül egyformák, vagy csak kor-, évszak-, nem- és individuális változatok szerint variálnak. Kleinschmidt tehát alakkör-tanában három főfogalmat különböztet meg: 1. alakkör, 2. rassz, 3. individuális változat. A sorban hátrább álló fogalmak részei az előttük álló magasabb fogalmaknak. Nem a különbségek bizonytalan mértéke a döntő »fajt« (=alakkör) és rassz között, hanem a geográfiai helyettesítés és kizárás a biztos útmutató. Egymástól nagyon különböző állatok tehát, ha földrajzilag egymást helyettesítik

és kizárják, rasszok (= ugyanannak a lénynek álarcai) viszont, egymáshoz nagyon hasonló állatok, ha ugyanazt a földrajzi területet lakják, alakkörök (kivéve a pusztán individuális változatokat). Az alakkörök tana olyan lények között állapít meg rokonságot, amelyeknek rokonságában senki, még Darwin és Haeckel sem hitt. Tévedés volt az ember származását széleskörű állatföldrajzi alap helyett pusztán anthropologialilag fölépíteni.

Kleinschmidt alakkör-tanának nem a meghatározás és rendszerbefoglalás a tulajdonképeni célja, hanem az állatok rokonságát igyekszik föltüntetni. Geogrammba csoportosítja a rasszokat, egy síkban, mint a térképen, nem pedig egymásután felsorolva. Így óhajt alkalmas anyagot nyújtani kritikai származástani tanulmányok számára. A mimikry néven ismert jelenségek a szerző szerint nem utánzás következményei, hanem működésbeli rokonság, hasonló életmód következtében állottak elő.

Egyeseknek talán csak érdekes olvasmány lesz ez a könyv, mely látókörüket szélesíti, másoknak segédeszköz sok természettudományi probléma közelebbi megértéséhez. A híres Luther-városban, Wittenbergában, Kleinschmidt jelenlegi működési helyén különben egyesület alakult »Forschungsheim für Weltanschauungskunde« címen. A régi wittenbergai várban van az egyesület múzeuma, benne Kleinschmidt fönt ismertetett elvei demonstrálására szánt kiállított tárgyak, melyekhez 6 instruktív táblával ellátott kalauzt írt szerzőnk ebben az esztendőben. DR. GRESCHIK JENŐ.

Friderich. Naturgeschichte der Vögel Europas. Sechste, dem gegenwärtigen Stand der ornithologischen Wissenschaft entsprechend vermehrte und verbesserte Auflage. Neu bearbeitet von Alexander Bau. Mit 551 naturtreuen Farbendruckbildern auf 50 Tafeln, 35 Textbildern, 1 Tafel mit Darstellungen der Raubvogelflugbilder und 3 Tafeln mit 116 Abbildungen von Vogeleiern. Stuttgart, E. Schweizerbartsche Verlagsbuchhandlung (Erwin Nägele) G. m. b. H. N + LXXVII + 884 Seiten.

A »MOSZ« tagjai közül sokan fordulnak szerkesztőségünkhöz azzal a kéréssel, ajánljunk nekik hazánkban is használható színes táblákkal ellátott, németnyelvű tüzetesebb madártani kézikönyvet, mert Chernel és Madarász munkái Magyarország madarairól teljesen elfogytak s már antiquáriummokban is ritkán kaphatók. Válaszul a kérdésekre ezúttal itt, a »Kócsag« hasábjain, ismertetem Friderich alapos és megbízható madártani kézikönyvének legutóbbi kiadását, mely sok színes képével, bő leírásaival nemcsak arra alkalmas, hogy a kezdőt madárvilágunkkal megismertesse, hanem a madárrakkal komolyabban foglalkozók számára is hasznos tájékoztató.

Friderich lelkes madárbarát volt s kézikönyve megírásához Naumann János Frigyes hatalmas, párját ritkító »Naturgeschichte der Vögel Deutschlands« című munkáját vette alapul, melynek magas ára sokak számára hozzáférhetetlenné tette ezt az ornithologiai kincset. Szerzőnk sokkal olcsóbb, mindamellett tüzetes kézikönyvet akart a közönség kezébe adni. Vállalkozása sikerrel járt, a könyv több kiadásban nagyon elterjedt és közkedvelt munka. Népszerűségét fokozza, hogy a szerző beszötte könyvébe gazdag tapasztalatait, melyeket fogságban tartott madarakon szerzett. Az első kiadás 1847-ben, a második 1863-ban, a harmadik 1875-ben jelent meg. Az 1891-ben megjelent IV. kiadás a németországi madarakon kívül már egész Közép-Európa madárvilágát vonja körébe. 1898-ban meghalt Friderich s így az 1905-ben szükségessé vált V. kiadást Bau dolgozta át Reichenow rendszere szerint. Felöleli Európa összes madarait, a csak egyszer-kétszer előfordult ritka vendégeket is, úgyhogy összesen 1012 madáralakot tárgyal. Növeli értékét, hogy Bau oologiai tanulmányainak eredményeit is közli.

A legutóbbi, 1923-ban megjelent VI. kiadás, szintén Bau átdolgozása, már külsejében is merőben különbözik elődeitől. A régebbi kiadások nagy nyolcadrétű könyvek voltak, a VI. kiadás hatalmas negyedréttű kötet, mely a madártan újabbkori eredményeinek fölhasználásával 1226 madáralakot ismertet. A szövegben az egyes fajok elterjedése van gondosabban javítva és bővítve. A nomenclaturában a prioritás elvét követi s Hartertre támaszkodik. Kár, hogy ebben a munka második fele sok kívánnivalót hagy hátra, ami abban leli magyarázatát, hogy a kiadás átdolgozása idején Hartert munkája: Die Vögel der paläarktischen Fauna még nem volt befejezve.

A munka két részre oszlik. Az első, rövidebb rész a madarak általános természetrajzát tárgyalja; a második sokkal terjedelmesebb rész a rendek, családok, nemek és fajok leírását tartalmazza: az éneklőkkel (varjak) kezd és a tyúkokkal végzi. Mindkét résznek külön tárgymutatója van. A tudományos név mellett közli annak a könyvnek, folyóiratnak vagy dolgozatnak a címét, ahol az illető faj első leírása található és a terra typicát. Az általános részben az a fejezet, amely a madarak okozta haszonról, kárról és a madárvédelemről szól, minden gondolkodó madárbarát különös figyelmére méltó. Itt Baut alapos rovar-tani ismeretei és gyakorlati tapasztalatai a mező-, rét-, erdőgazdaság, zöldség- és gyümölcsstermelés terén objektív kritika gyakorlására képesítették. Arra a következtetésre jut, hogy a rovar-evő madarak vélt gazdasági haszna legalább is kétséges. A madárvédelmet ne irányítsák egoisztikus szempontok, ahogy azt ma még a legtöbb madárvédőnél tapasztaljuk.

Az egyes fajok ismertetését a következő beosztás szerint tárgyalja: Ismertetőjegyek a faj gyors fölismerésére, méretek, a ♂, ♀ és a fiatalok tüzetesebb leírása (nyári és téli tollazat), a mellékfajok (conspicies, a régebbi »subspecies«) rövid jellemzése előfordulási területükkel (ezeknél is fölemlíti az első leírás helyét és a terra typicát). Azután következik a faj földrajzi elterjedése, vonulónál az érkezés és távozás időpontja. A fészkek és a tojások leírása, utóbbiak méretei, a költés időtartama. A madár életmódja a szabadban, hangja; tápláléka a szabadban és a fogságban; vadászata, fogásának módjai, néhol haszna és kára. A könyv végén egy fejezet az ornithologiai és oológiai gyűjtés-ményekről szól (útmutatás madárborók készítéséhez, fészkek és tojások gyűjtéséhez s azok célszerű kikészítéséhez). Egy másik fejezet a madárfogás eszközeit és módjait ismerteti, egy harmadik röviden a vadászatot tárgyalja.

A formátum megváltoztatása maga után vonta az előbbi kiadások színes tábláinak megváltoztatását is. Ezek Arnold »Die Vögel Europas« című 1897-ben megjelent munka táblái, melyek Arrigoni degli Oddi »Atlante Ornitologico Uccelli Europei« című könyvét is díszítik. A kilenc ragadozó madár fekete röpképe Hoffmann nyomán készült. Az előbbi kiadások két táblája, mely a madárfogás eszközeit ábrázolta, jelen kiadásból kimaradt.

A csaknem 1000 oldalas, gazdagon illusztrált könyv használhatóságát nem csökkenti a főbb ornithologiai szakmunkák címeinek felsorolásában itt-ott fölbukkanó pontatlanság, egyes előfordulási adatoknak kritika nélküli átvevése régebbi művekből, a vékonycsőrű lúdnak (*Anser neglectus* Suschkin) kimaradása stb. A könyv előnyére válna, ha a későbbi kiadások megbízható meghatározó táblázatokkal bővülnének. A munka – bár nehéz időkben jelent meg – izléses kiállítású, hasonlóan a Berge-féle lepkekönyvhöz, Calwer bogárkönyvéhez, Wagner »Illustrierte Deutsche Flora« című könyvéhez, melyek mind ugyanannál a kiadónál jelentek meg. Ugyanott jelent meg egy kis zsebkönyv: Dr. Julius Hoffmann »Taschenbuch für Vogelfreunde« címen, mely 56 színes táblájával gyakoribb madaraink fölismerésére szolgál.

DR. GRESCHIK JENŐ.

Brehms Tierleben. Jubiläums-Ausgabe in 8 Bänden. Nach dem neuesten Stand der Wissenschaft bearbeitet und in Auswahl herausgegeben von Carl W. Neumann. Band 4 und 5: Die Vögel. Verlag von Philipp Reclam jun. Leipzig. 1928.

Az újabb időben egyre szaporodó Brehm-kiadások között a jelen kiadás kivonata Brehm Alfréd ama »Tierleben«-jének, mely még a nagynevű szerző személyes vezetése mellett készült. A kiadó ezzel mintegy vissza akarta állítani a régi kiadás varázsát, mely Brehm 1884-ben bekövetkezett halálával a későbbi kiadásokból elveszett, mert a sok állatfaj hozzávetésével a »Tierleben« inkább szakemberek számára való könyvvé vált, szöges ellentétben Brehm eredeti intencióival, aki élete főművét a szó legnemesebb értelmében családi könyvnek szánta. A szöveggel együtt ez a kiadás visszaállítja persze Brehm antropocentrikus felfogását az állatok psychológiájáról is. Amellett azonban az újabb kutatások eredményei is fölvetettek. Ezek a betoldások a szövegben csillag között vannak, hogy Brehm eredeti szövegétől megkülönböztessenek. A kötetek formátuma kisebb, mint a nagy kiadásoké, kiállításuk csinosnak mondható. Minden kötet 8 színes táblát és 24 kettős fekete táblát tartalmaz. Az előbbieket a 2 madárkötetben Bessiger-, Aichele- és Kuhnert-től, az utóbbiak legnagyobb része fénykép a javából.

I. kötet: Verébalkatúak, szalakóták, ragadozó madarak, 530 oldal.

II. kötet: Baglyok, papagályok, kakukok, galambok, sirályok, futók, darvak, tyúkok, ludak, lépkedők, evezőlábúak, viharmadarak, pinguinek, laposmellű madarak. 458 oldal.

A kötetekben szerzők jegyzéke és tárgymutató. A munka csak a fontosabb madarokat tárgyalja az európai és exota faunából. A kötetek egyenként is kaphatók s alacsony áruk mellett (kötetenként egész vászonkötésben 6 Márka) nagy elterjedésre számíthatnak.

DR. GRESCHIK JENŐ.

Dr. Otto Fehring. Die Vögel Mitteleuropas. Sammlung naturwissenschaftlicher Taschenbücher. Heidelberg. Carl Winters Universitätsbuchhandlung.

I. Singvögel. Mit 96 farbigen Tafeln nach Aquarellen von Kunstmaler Walter Heubach und 17 Textabbildungen. VIII + 64 + 107 Seiten.

II. Singvögel (Schluss), Segler, Nachtschwalben, Bienenfresser, Hopfe, Racken, Eisvögel, Spechte, Kuckucke, Raben- und Raubvögel, Tauben und Hühner. Mit 96 farbigen Tafeln nach Vorlagen von Kunstmaler Walter Heubach † und Tiermaler Erwin Aichele. VI + 42 + 107 Seiten.

Csinos kiállítású, gazdagon illusztrált zsebkönyvek ezek, alkalmas útmutatók arra, hogy az olvasót Középeurópa madárvilágának ismeretébe bevezessék. A szöveg rövid, az egyes madárfajokat egy oldalon tárgyalja, szemben a színes tábla. A szerző azt a helyes felfogást vallja, hogy a madarak ismeretét a kalitkában tartott madarak megkönnyítik, azért az általános rész egy fejezetében alkalmas kalitkák leírását és rajzát adja. Azután találunk egy szisztematikus jegyzéket azokról a madarokról,

melyeket az illető kötet ismertet. Ebben a latin név után a geográfiai formák is felsoroltatnak, előfordulási helyeik föltüntetésével. A tollazat leírását a színes kép pótolja. A kötetek végén a tudományos elnevezésben előforduló latin szavak magyarzója található.

A gyűjtemény erőssége a képekben van, melyek nagyon alkalmasak arra, hogy madarainkat a szabadban fölismerjük. Ezt a célt szolgálja a kötetek zsebbenhordható alakja is. Az I. kötet a fülemüléssel kezdődik és a pintyekkel végződik. A II. kötet külső okokból kissé vegyes társaságot gyűjtött egybe. Közben meghalt Heubach, az I. kötet képeinek festője is, úgyhogy a II. kötet tábláinak egy részét Aichele pforzheimi állatfestő festette. Ez a kötet 11 ragadozó madár fekete röpképet is tartalmazza, továbbá egy fejezetet a madárvédelemről. Szerzőnk azon az állásponton van, hogy madárvédelmi intézkedéseinkben ne a haszon mérlegelése vezessen bennünket. Arra kell törekednünk, hogy a természetet legalább néhány oázis alakjában tartsuk meg a kultúrterületek közepette. A még csak ezután megjelenő III. kötet a mocsarak és vizek madárvilágát fogja tartalmazni.

A zsebkönyveket hazánkban is jól használhatjuk, áruk egész vászonkötésben kötetenként 5 márka.

DR. GRESCHIK JENŐ.

HÍREK

A MOSz f. évi október hó 10. és 11-én Lillafüreden Herman Ottó-ünnepélyt rendez. Nagynevű mesterünk kedvelt nyári tartózkodási helyén kis nyári lakát, a »Peleházát«, emléktáblával örökítjük meg, hogy ezáltal is lerójuk kegyeletünket világhírű ornithologusunk emlékének. Lillafüred ma az elveszett Tátralomnicot helyettesíti. A borsodi Bükkben páratlanul szépfekvésű klimatikus gyógyhely minden kényelemmel berendezett grandiózus Palota-szállója maga is látványosság. Ornithologiai kirándulást is tervezünk a Bükkbe. Erre az ünnepélyre ezúton is meghívjuk a MOSz valamennyi tagját és a madarak barátait. Vendégeket szívesen látunk.

* * *

A MOSz ezévi Országos Nagygyűlésén, melyről a »Kócsag« más helyén számolunk be, alakult meg május 19-én a MOSz Alsódunántúli Kerülete. A megválasztott díszelnökök és a tisztikar névsora a következő:

Díszelnökök: Gaál Gaszton országgyűlési képviselő, Balatonboglár; Gyömörey György, Zala vm. főispánja, Zalaegerszeg; Inkey József báró nagybirtokos, Iharosberény; Inkey Pál báró nagybirtokos, Iharos; Jankó Ágoston, Tolna vm. főispánja, Szekszárd; dr. Lovassy Sándor m. kir. gazd. főtanácsos, nyug. gazd. akadémiai igazgató, Keszthely.

Elnök: Vitéz Keresztes-Fischer Ferenc dr., Baranya és Somogy vm., valamint Pécs szab. kir. város főispánja.

Alelnökök: Bódy Zoltán, Zala vm. alispánja; Fischer Béla, Baranya vm. alispánja; Stephaich Pál, Somogy vm. alispánja; Szevald Oszkár, Tolna vm. alispánja; Czobor Mátyás, Zalaegerszeg város polgármestere; dr. Vétek György, Kaposvár város polgármestere; dr. Nendtvich Andor, Pécs szab. kir. város polgármestere; dr. Margitay Lajos, Mohács város polgármestere; vitéz Vendel István, Szekszárd város polgármestere; dr. Sabján Gyula, Nagykanizsa város polgármestere; dr. Hegyi Árpádné, Kaposvár; Pogány Józsefné, Kaposvár; Stephaich Pálné, Kaposvár; dr. Vétek Györgyné, Kaposvár; Zanathy Zsigmondné, Kaposvár; Vigh József m. kir. főerdőtanácsos, erdőfelügyelő, Zalaegerszeg; Létay Gyula m. kir. főerdőtanácsos, erdőfelügyelő, Szekszárd; Surjanszky Kálmán m. kir. erdőtanácsos, erdőfelügyelő, Kaposvár; Zsombory Ignác m. kir. főerdőmérnök, erdőfelügyelő, Pécs; Figura György gazdasági felügyelő, Zalaegerszeg; Legény Oszkár gazdasági felügyelő, Szekszárd; Gévay-Wolff Aladár m. kir. közalapít-

ványi felügyelő, Szekszárd; Brokes Rezső m. kir. gazdasági felügyelő, Kaposvár; Gullner Elemér m. kir. gazdasági felügyelő, Pécs; Nádasdy Dezső műszaki tanácsos, Kaposvár; László Aladár műszaki tanácsos, Szekszárd; Sándor Zsigmond műszaki tanácsos, Zalaegerszeg; Rózsahegyi Gyula műszaki tanácsos, Pécs; dr. Cséry Bálint rendőrfőtanácsos, Kaposvár; dr. Pongrácz Károly főgimnáziumi igazgató, Kaposvár; Surgóth Miksa, a Magyar Nemzeti Bank fiókjának főnöke, Nagykanizsa; Kubicza István m. kir. közalapítványi főerdőtanácsos, Pécsvárad; Klausberger Károly m. kir. közalapítványi főerdőtanácsos, Szekszárd; Agárdy Ede főjegyző, Püspökszenterzsébet, Baranya vm.; Barthos Gyula hercegi erdőmester, Nagykanizsa; Ruthényi Károly főerdőtanácsos, ker. erdőrendező, Kaposvár; Kiss Elemér, az Alsódunántúli Mezőgazdasági Kamara igazgatója, Kaposvár; Berze Nagy János dr. tanfelügyelő, Pécs; Szabó Béla dr. tanfelügyelő, Szekszárd; vitéz Barnabás István dr. tanfelügyelő, Zalaegerszeg; Sztankovics János gazdasági akadémiai igazgató, Keszthely.

Főtitkár: dr. Császik István pápai kamarás, főgimnáziumi tanár, Kaposvár.

Főjegyző: dr. Bálványossy Tibor főszolgabíró, Kaposvár.

Jegyző: Zoltán János m. kir. s.erdőmérnök, Kaposvár.

Főpénztáros: Kováts Gyula, m. kir. erdőszámtanácsos, Kaposvár.

Főellenőr: Simon Géza vm. számtanácsos, Kaposvár.

Választmány: Bánó Istvánné, Felsőmocsolád, Somogy vm.; Beck Rezső polg. isk. tanár, Siklós, Baranya vm.; Erős Rezső erdőtanácsos, Nagykanizsa, Zala vm.; Mihalovics Sándor hercegi erdőfelügyelő, Lenti, Zala vm.; Szarkássy László hercegi erdőmérnök, Lendvaújfalu, Zala vm.; Bálint Andor m. kir. erdőmérnök, Tapolca, Zala vm.; Heincz József m. kir. erdőmérnök, Lenti; Kósa Gyula m. kir. erdőmérnök, Nagykanizsa; Bogyay Gyula uradalmi főerdőmérnök, Kiskomárom; Szecskay Dezső m. kir. erdőtanácsos, Zalaegerszeg; Krivanek Ferenc főerdész, Iharosberény; Gállos Ferenc polg. isk. igazgató, Kaposvár; Márkus János erdőmérnök, Iharos; Egry Károly m. kir. erdőmérnök, Csurgó; Porga Andor erdőmérnök, Pogányszentpéter; Kelemen Jenő m. kir. erdőmérnök, Kaposvár; Zsák Lajos m. kir. főerdőmérnök, Barcs; Szporny Gyula főerdőmérnök, Hosszúhetény; Péter Ignác erdőgondnok, Ráctöttös; Kiss Géza ref. lelkész, Kákics; Kolossváry Dénes árvaszéki ülnök, Mohács; Hrobáts József m. kir. erdőmérnök, Pécs; Vitéz Jávor János ref. lelkész, Sellye; Teleky Sándor földbirtokos, Villány; Vitéz Dunaszentgyörgyi Gusztáv m. kir. főerdőmérnök, Pécs; Holtz János m. kir. főerdőmérnök, Pécs; Komlóssy Ernő ref. lelkész, Drávafok; Éltető József földművesiskolai igazgató, Kehida; Groisz Ottó földművesiskolai igazgató, Szekszárd; Fodor Jenő földművesiskolai igazgató, Somogyszentimre; Vidovenyecz János polg. isk. tanár, Bátaszék; Ajtay Viktor m. kir. erdőmérnök, Szekszárd; Sachsenheim Edgár selyemtenyésztési főfelügyelő, Szekszárd; László Imre selyemtenyésztési főfelügyelő, Szekszárd; Kühnel Márton gyáros, Kárász, Baranya vm.; dr. Hönig Aladár állatorvos, Baranyaszentlőrinc; Hajek Antal főerdész, Kálmánca; Mérei Andor közalapítványi főerdőmérnök, Lengyel; Manninger G. Adolf jószágigazgató, Németboly; Bálványossy László főerdész, Zalaapáti; Sárközy Kálmánné polg. leányisk. igazgató, Kaposvár; Bársony János keresk. isk. igazgató, Kaposvár; dr. Goszthony Mihály földbirtokos, Bárdibükk.

A MOSz Alsódunántúli Kerületének eddigi körzetei és elnökei: 1. Kaposvár: dr. Cséry Bálint rendőrfőtanácsos, 2. Felsőmocsolád: Bánó Istvánné földbirtokos, 3. Nagykanizsa: Barthos Gyula hercegi erdőmester, 4. Siklós: Beck Rezső polg. isk. tanár, 5. Iharosberény: Krivanek Ferenc főerdész, 6. Iharos: Márkus János erdőmérnök, 7. Csurgó: Egry Károly erdőmérnök, 8. Pogányszentpéter: Porga

Andor erdőmérnök, 9. Barcs: Zsák Lajos főerdőmérnök, 10. Hosszúhetény: Szporny Gyula főerdőmérnök, 11. Ráctöttös: Péter Ignác erdőgondnok, 12. Kákics: Kiss Géza ref. lelkész, 13. Mohács: Kolossváry Dénes árvaszéki ülnök, 14. Sellye: vitéz Jávor János ref. lelkész, 15. Villány: Teleky Sándor földbirtokos, 16. Dráva-fok: Komlóssy Ernő ref. lelkész, 17. Tapolca: Bálint Andor erdőmérnök, 18. Lenti: Mihalovich Sándor erdőfelügyelő, 19. Lendvaújfalu: Szarkássy László erdőmérnök, 20. Kiskomárom: Bogyay Gyula főerdőmérnök.

A MOSz többi 5 kerülete alakulóban van, a meglévő régi körzetek tovább működnek.

* * *

A MOSz Soproni Körzete f. évi július 4-én székhelyén, Sopronban, dr. szabolcsi Navratil Dezső, a MOSz országos elnöke jelenlétében díszgyűlést tartott, melyen résztvett vitéz Simon Elemér főispán, aki sürgős utazását elhalasztotta, hogy az ünnepélyes ülésen résztvehessen, Gévay Lajos alispán, Róth Gyula, Kelle Arthur akadémiai tanárok és Sopron madárkedvelő társadalma. A fényesen sikerült díszgyűlés mintaszerű rendezése Breuer György körzeti ü. v. alelnök páratlan buzgóságának köszönhető, aki Sopron város közönségében fel tudta kelteni a madárvédelem iránti érdeklődést.

* * *

Dr. Thienemann J., a rossitteni madárvárta jeles vezetője, elérvén a korhatárt, 1929 április 1-én nyugalomba vonult. Utódjául a madárvárta tulajdonosa, a Kaiser Wilhelm-Gesellschaft, dr. Heinroth Oszkárt, a berlini Aquarium igazgatóját, a »Deutsche Ornithologische Gesellschaft« elnökét nevezte ki, aki Berlinből fogja a várta ügyeit irányítani. Az állandó munkálatokra Rosittenben dr. Schüz Ernő a drezdai természetrajzi múzeumból kapott megbízást, aki a helgolandi madárvártán egykor dr. Weigold Hugó mellett segédkezett.

* * *

A VII. Nemzetközi Ornithologiai Kongresszust 1930 június elején tartják meg Amsterdamban. Az előkészítő munka megkezdődött. Elnök: dr. Einar Lönnberg (Stockholm), titkár: dr. L. F. de Beaufort (Amsterdam).

* * *

A »Verein Schlesischer Ornithologen« 1929 október 5–8-ig Boroszlóban 25 éves fennállásának jubileumát ünnepli. Ezzel kapcsolatban a »Deutsche Ornithologische Gesellschaft« is Boroszlóban tartja ezévi nagygyűlését. Október 8-án kirándulás a Bartschniederungba, Warmbrunnba (a Schaffgotsch-féle ornithologiai gyűjtemény megtekintése) és az Óriáshegységbe. A sziléziai ornithologusok ezúton hívják meg a MOSz tagjait ünnepélyükre. Előadások bejelentését lehetőleg f. évi augusztus 1-ig kérik. Cím: M. Schlott, Zool. Museum, Breslau 9, Sternstrasse 21.

* * *

A MOSz július hó 11-én tartott választmányi ülésén a Soproni Körzet megalakítása körüli kiváló érdemeiért Breuer György körzeti ü. v. alelnök egyhangúlag a MOSz »dísztagjává« választatott.

